ISSN 2217 - 7531

br. 2 - decembar 2012

SRBIJA ICOM

ČASOPIS NACIONALNOG KOMITETA
MEĐUNARODNOG SAVETA MUZEJA - SRBIJA

TEMA BROJA:
MUZEJI U SVETU KOJI SE MENJA. NOVI IZAZOVI, NOVE PERSPEKTIVE

SADRŽAJ

str. 3 NOVI TRENDOVI U MUZEOLOGIJI
Intervju: Piter van Menš
Živojin Tasić

str. 6 RELEVANTNOST, AGENCIJA, PROTOK
Nikolas Pul

str. 9 MUZEJI U „POLJU EKONOMSKE IGRE"
Snežana Mišić
Intervju: Dirk Houtgraf

str. 12 SEDAM PITANJA SAVREMENE MUZEOLOGIJE
Intervjue vodila: Ana Panić

str. 18 TRANSFORMACIJA MUZEJA
Snežana Mišić

str. 20 REGIONALNI SASTANAK NACIONALNIH KOMITETA ICOM-a
Marija Bujić

str. 23 KA INTEGRISANOM UPRAVLJANJU MUZEJIMA U VANREDNIM PRILIKAMA
Marija Radin

str. 25 OBOGAĆIVANJE KULTURNOG NASLEĐA
Vesna Bižić-Omčikus

str. 27 SVETLA BUDUĆNOST MUZEJA NAUKE I TEHNIKE
Estera Cerar

str. 30 OBOGAĆIVANJE KULTURNOG NASLEĐA
Ana Živković

str. 31 DOM I OGNJIŠTE: REGIONALNI MUZEJI I GASTRONOMSKO NASLEĐE
Marija Radin

str. 33 UPRAVLJANJE MUZEJSKIM ZBIRKAMA: NABAVKA PREDMETA
Draginja Maskareli

str. 34 MOĆ, ALI I ODGOVORNOST POSETIOCA
Ana Panić

str. 37 KULTURA KAO ROBA? - KULTURNA SELA I ŽIVI MUZEJI
Ester Čipašu

str. 39 COMCOL, NOVI KOMITET ICOM-a
Leontina Majer van Menš

str. 41 REGIONALNA ŠKOLA NASLEĐA SRBIJE
Tijana Čolak-Antić

str. 42 CENTAR ZA NEMATERIJALNO KULTURNO NASLEĐE SRBIJE
Jelena Savić

str. 42 NAGRADA NACIONALNOG KOMITETA ICOM-a SRBIJE
Olja Vasić

Slika sa naslovne strane:
Veselin Ladjic

INTERVJU

NOVI TRENDOVI U MUZEOLOGIJI

Piter van Menš i Leontina Majer van Menš:

Muzeji treba da budu aktivniji u borbi protiv predrasuda i socijalne nejednakosti...

Živojin Tasić

Piter van Menš

U izdanju Muzeja novije istorije u Celju (u okviru tamošnje Škole muzeologije) prošle godine je iz štampe izašla knjiga *Novi trendovi u muzeologiji* autora Pitera van Menša i Leontine Majer van Menš. Susret sa autorima na regionalnom sastanku ICOM-ovih komiteta u Celju, kada je knjiga i promovisana, iskoristili smo da im postavimo nekoliko pitanja u vezi sa knjigom, odnosno novim trendovima u muzeologiji.

P. U prvom poglavlju knjige pišete o razvoju zbirki i konceptu dinamičnih zbirki. Koji su najnoviji trendovi u akviziciji predmeta za muzejske zbirke i kako objašnjavate ideju dinamičnih zbrki?

U našem uvodnom poglavlju naglašavamo važnost korišćenja koncepta razvoja zbirke. U tom kontekstu, sakupljanje predmeta samo je jedna strategija za poboljšavanje upotrebne vrednosti zbirke. Po našem mišljenju, odbacivanje (de-accessioning) predmeta jedan je od metoda da se poboljša kvalitet zbirke. Razmišljanje o teoriji, praksi i etici odbacivanja jedan je od najnovijih trendova u razvoju zbirki. Ključna za razvoj zbirki jeste „efektivnost", tj. potencijal zbirke da podrži misiju institucije. U ovom pogledu izdata je veoma korisna brošura Asocijacije muzeja (V. Britanija,) „Stvaranje efektivnih zbirki" (http://www.museumsassociation.org/download?id=14112). Brošura razvija ideju dinamičkih zbirki, što znači da se zbirke mogu učiniti mnogo efektivnijim implementacijom „kulture pozajmljivanja". Muzeji mogu biti više aktivniji u razmenjivanju zbirki. Ovo je povezano sa idejom „mobilnosti zbirke". Evropska unija podržava projekat Mobilnost zbirki 2.0, pozajmljivanje za Evropu 21. veka. Preporučujemo čitaocima vašeg časopisa da pročitaju knjigu Ohrabrivanje mobilnosti zbirki – put napred za muzeje u Evropi, koja se može besplatno naći na adresi (http://www.lending-for-europe.eu/fileadmin/CM/public/handbook/Encouraging_Collections_Mobility_A4.pdf).

Drugi važan novi trend u kolekcioniranju i razvoju zbirki je uvođenje participatornih strategija. Nije slučajno novi ICOM-ov Međunarodni komitet za kolekcioniranje svoju prvu godišnju konferenciju posvetio ovoj temi (videti vebsajt ovog komiteta: http://www.comcol-icom.org). Ubeđeni smo da održivost muzeja u budućnosti zavisi od načina na koji se „zainteresovane zajednice" uključuju u proces selekcije. U tom pogledu, verujemo da koncept „heritološke zajednice" ("heritage community"), kako je predstavljena od strane Saveta Evrope, od izuzetnog značaja (videti: http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=199&CM=8&CL=ENG).

P. Obrazovanje je jedna od osnovnih funkcija muzeja. U drugom poglavlju tvrdite da muzeji danas doživljavaju „obrazovni preokret" („educational turn"). Šta je suštinsko značenje ovog izraza, u svetlu savremenih pitanja o povezanosti učenja sa iskustvom?

Širom sveta snažno se naglašava obrazovna uloga muzeja. Još od 18. veka naovamo muzeji su prihvatili obavezu da kao institucije pružaju obrazovne sadržaje, pa „obrazovni preokret", možda i nije najbolji izraz. Naime, ono što je važno jeste tendencija ka rekonceptualizaciji obrazovanja u smislu učenja i povezivanja koncepta učenja sa konceptom iskustva. To je, u osnovi, promena perspektive od muzeja kao institucije koja pruža znanje ka posetiocima kao aktivnim korisnicima. Ovo uključuje širu definiciju mogućih ishoda procesa učenja, kao i širu definiciju samog procesa učenja. Nažalost, tu je i dosta semantičke konfuzije u izrazima kao što su: obrazovanje, učenje, iskustvo, učešće itd. Veoma važne smernice koje se tiču ovih izraza mogu se naći u „Okvirima inspirativnog učenja" koje je razvio bivši „Savet muzeja, biblioteka i arhiva Velike Britanije" (http://www.inspiringlearningforall.gov.uk). Njihova definicija učenja i definicija Opštih rezultata učenja je izvor inspiracije za dalje proučavanje. Po njihovoj definiciji, učenje je, između ostalog, proces aktivnog učešća u iskustvu. To je i naš pogled na ovo pitanje.

P. Kada govorimo o tzv. Novoj muzeologiji, javljaju se ideje društvene inkluzije i izraz –učešće. Šta su to inkluzivni muzeji i koje je njihovo mesto u savremenoj muzeologiji?

Inkluzivni muzeji su oni muzeji koji brinu o pristupu, predstavljanju i učešću u njihovom radu različitih društvenih zajednica. Mi mislimo da je važno da muzeji razviju smisao za uključivanje zajednica koje imaju aktivni interes u aktivnostima muzeja, ali i onih zajednica koje (još uvek) nisu prepoznate kao takve. U tom pogledu, mi vidimo zajednice kao dinamične grupe ljudi koji definišu sebe kao zajednicu. Ova definicija može biti zasnovana na zajedničkom istorijskom iskustvu, zajedničkom kulturnom, etničkom ili seksualnom identitetu, zajedničkim interesovanjima i dr. Prateći Ričarda Sandela i druge, mi mislimo da muzeji treba da budu aktivniji u borbi protiv predrasuda i socijalne nejednakosti.

P. Danas je moguće meriti doprinos muzeja razvoju društva. Po kojem se kriterijumu može prepoznati „dobar" muzej, koje su najnovije metode evaluacije uspeha muzeja i koji su glavni indikatori predstavljanja dobrog rada muzeja?

Ne postoje objektivni standardi koji mogu služiti kao reper definisanju kvaliteta. Mi snažno verujemo u koncept „radikalne transparencije". Bilo koji izbor da muzej napravi u svom predstavljanju, on treba da bude otvoren i transparentan, spreman da o svom izboru raspravlja sa „svetom". Muzej ne može biti i ne treba da pokušava da bude svačiji prijatelj; tu uvek postoje sukobi interesa. Ali, muzeji treba da se uporno trude da zasluže poštovanje i poverenje. U ovom okviru, naravno, standardi (kao što je Spektrum) mogu biti korišćeni. Publikacija o tome kako su ovi standardi primenjeni može doprineti transparentnosti institucije.

P. Svedoci smo tendencija umrežavanja muzeja i muzeja i drugih institucija koje se bave kulturnim nasleđem. Koje mogućnosti pružaju novi mediji u stvaranju veza između svih organizacija kulturnog pamćenja i proučavanju integrisanog nasleđa?

Ranije smo govorili o konceptu „heritološke zajednice" – („heritage community"). On služi kao okvir za saradnju ne samo između muzeja i ostalih institucija nasleđa već prevashodno kao okvir u kome deluju sve vrste „zainteresovanih zajednica". Takve mreže smatramo novim formama institucionalizacije. Internet ima ključnu ulogu. Važno je osvrnuti se na teoriju, praksu i etiku u **Heritage 3.0**. Glavno pitanje

je definicija metapodataka kao preduslova za stvaranje veza. Može doći do sukoba između **Heritage 2.0**, koji naglašava učešće i Heritage 3.0 koji stavlja novi naglasak na ulogu eksperata. Mi smatramo da je upravo to izazov za muzeologe – osvrtanje na pitanje kontrole metapodataka.

P. Pitanje muzejske etike uvek je bila osnovna briga muzejskih profesionalaca. Pored usvajanja tradicionalnih etičkih principa, današnje stanje na polju muzeologije traži preispitivanje koncepta etičkih relacija između zajednica i muzeja. Koje elemente treba uključiti u savremenu definiciju muzejske etike?

Za nas su tri elementa važna. Prvo, konceptualizacija „zajednice". Današnji kodeksi govore o „izvornim zajednicama" i „savremenim zajednicama". U svetlu svega prethodno rečenog, mislimo da na ovome treba još raditi, posebno u pogledu mogućnosti sukoba interesa između različitih zajednica. Drugo, voleli bismo da razvijemo ulogu posrednika („medijatora", „brokera"), kao osnovnu vrlinu svih muzejskih stručnjaka. Treće, tu je pitanje zaštite. U našoj knjizi posudili smo koncept od Stivena Džej Gulda koji kaže da su muzeji „čuvari drugog najboljeg". Teorija, praksa i etika nematerijalnog nasleđa pokazuju da muzealizacija uzima različite oblike. Smatramo da mi moramo biti voljni da de–institucionalizujemo naše pristupe. U budućnosti još će biti muzeja, ali će polje nasleđa biti sve bogatije. Ovo bogatstvo treba da prihvatimo u našim razmišljanjima i praksi.

Piter van Menš i Leontina Majer van Menš

Piter van Menš, pre odlaska u penziju 2011. god., bio je profesor Kulturne istorije na Rajnvard akademiji u Amsterdamu. Redovan je predavač na univerzitetima širom sveta i veoma često, po pozivu, uvodničar na međunarodnim konferencijama. Kao istraživač, zainteresovan je za razvoj integralnog i integrisanog pristupa kulturnom nasleđu.

Leontina Majer van Menš je predavač Teorije nasleđa i Profesionalne etike na Rajnvard akademiji u Amsterdamu. Član je radne grupe za novu stalnu izložbu Nacionalnog instituta za proučavanje holandskog ropstva i njegovog nasleđa (Amsterdam), član Odbora Međunarodne škole muzeologije u Celju i predsedavajuća COMCOL-a, ICOM-ovog međunarodnog komiteta za kolekcioniranje. Kao istraživač, trenutno radi na proučavanju muzeologije kao nauke u Centralnoj Evropi.

NIKOLAS PUL

RELEVANTNOST, AGENCIJA, PROTOK

Tri izazova za savremene muzeje po Nikolasu Pulu

priredio Živojin Tasić

Nikolas Pul

Nikolas Pul je bivši predsednik ICOM-a Velike Britanije i direktor Asocijacije za muzejsku dokumentaciju (MDA). Sada radi u Savetu Europeane za provajdere sadržaja i agregatore, u Evropskoj komisiji, na pitanjima masovne digitalizacije, autorskih i potrošačkih prava, i u Nacionalnim programima za digitalizaciju kao savetnik ekspert. Takođe, direktor je u Collection Trust-u, nezavisnom telu u Velikoj Britaniji koje radi sa bibliotekama i kulturnim organizacijama na promociji javnog angažovanja.

Jedan od uvodničara na godišnjoj konferenciji ICOM-ovog Međunarodnog komiteta za dokumentaciju (CIDOC), koja je ove godine, u junu, održana u Helsinkiju bio je Nikolas Pul, predsednik Europeana mreže. U svom predavanju naslovljenom sa ***Osnaživanje muzeja sutrašnjice. Izazovi i mogućnosti za muzejsko informisanje (Powering the Museum of tomorrow. Challenges and opportunities for museums information)*** *Pul je posebno istakao tri izazova sa kojima se suočavaju muzeji u vremenu velikih društvenih, ekonomskih i tehnoloških promena. To su, kako ih je on odredio: relevantnost, agencija i protok... Tekst Nikolasa Pula, objavljen na sajtu CIDOC-a, sa neznatnim izmenama, donosimo u celini.*

Postoji zlatna nit koja povezuje najranije dane dokumentacije i katalogizacije zbirki sa uzbudljivom budućnošću koja je pred nama. Informacije koje su zabeležene u 1970, ili čak i ranije, ponuđene danas kao povezani otvoreni podaci (linked open data), pokreću nove aplikacije, nove poslovne modele i nove oblike angažovanja.

Naša uloga nije da ograničavamo muzej, već da se prilagodimo - da mu pomognemo da se suoči sa izazovima svake nove generacije sa poverenjem.

Zato sam želeo da iskoristim ovu priliku da nastavim da gledam u neposrednu budućnost muzeja, da razmislim o tome šta su ti izazovi i o tome kako ćemo možda morati da se prilagodimo da im odgovorimo.

Prvi, možda najveći izazov sa kojima se suočavaju muzeji širom sveta jeste – **relevantnost**.

Najosnovnije pitanje je kako čuvamo ono što je bitno i jedinstveno u kulturnom nasleđu -upravljanje, zaštita, proučavanje, tumačenje i izlaganje - dok ga predstavljamo na način koji ga povezuje intuitivno i neprimetno sa načinom na koji ljudi žive svoje živote danas.

Učesnici konferencije

Na određenom nivou, u vremenu velikih društvenih i ekonomskih promena - dobrih i loših – važnije je nego ikad da narodi održe kontinuitet identiteta, da imaju osećaj sopstvene jedinstvenosti, ali i povezanosti sa ostatkom sveta. To je ono što kulturno nasleđe čini za društvo - daje nam osećaj identiteta, kontinuiteta i povezanosti. Nažalost, mnoge vlade, preokupirane kratkoročnim planovima, gube iz vida tu činjenicu. Kao što mi je jedan prijatelj nedavno rekao - "zašto procenjujemo vrednost nečega starog 6.000 godina na osnovu broja ljudi koji su došli da ga vide prošle godine?"

Ali, život je danas drugačiji od onog kakav je bio pre dve decenije. Ne samo u smislu tehnologije, već i u smislu načina kako živimo i suodnosimo se sa našim porodicama, našim prijateljima i društvom oko nas. Izazovi sa kojima se suočavamo - ekološka nestabilnost, sukobi, ekonomija – nisu izazovi koje ćemo rešiti individualno. Naš budući prosperitet zavisi od kolektivne akcije i kolektivne odgovornosti.

Da bi naši muzeji, galerije, biblioteke i arhivi bili relevantni za ovaj svet, moramo da budemo deo rešenja. Moramo da pomognemo ljudima da razumeju svoju kolektivnu odgovornost jedni za druge, da se vidi da odgovori na neka od gorućih pitanja čovečanstva leže u boljem razumevanju naše zajedničke prošlosti.

Znači, relevantnost se ne odnosi na promenu naše osnovne namene - ne moramo da postanemo dizajneri računarskih igara ili filmova, ili zabavnih arkada. Ona se odnosi na korišćenje najnovijih metoda i prakse koji bi našu osnovnu svrhu postojanja uneli u središte svakodnevnog života ljudi. Moramo da budemo prisutni, dostupni, pouzdani i profesionalni na način kojim olakšavamo ljudima interakciju sa našim znanjem.

Ako je prvi izazov sa kojim se suočavaju muzeji relevantnost, drugi, povezan izazov je – **agencija**.

Agencija je concept koji je teško objasniti. Jedna nedavna studija pokazuje da iznad određenog nivoa, novac nije najvažniji motivacioni faktor u svakodnevnom ljudskom radu. Kada čoveku bude isplaćena razumna zarada za njegov rad, njegova najvažnija motivacija je samo-određenje – sposobnost da definiše i kontroliše ono što se dešava oko njega, u njegovom radnom okruženju.

Današnje i sutrašnje generacije odrastaju u svetu koji je dizajniran za njih – bilo da je reč o društvenim mrežama, ili mobilnim telefonima, igrama ili emisijama – postoji osnovno očekivanje da će ti servisi sa kojima ste u interakciji omogućiti da uradite ono što želite. To je agencija – fundamentalno očekivanje da će svet odgovoriti i oblikovati se oko vaših akcija. Agencija je realni činilac osnovnih društvenih medija – paradigma tehnoloških platformi koje ne čine ništa drugo nego vam omogućavaju da praktikujete samo-izražavanje.

Za korisnike u budućnosti, bilo koji aspekt života koji sputava osećaj agencije je slomljen i oko njega će se raditi ili će biti ignorisan. Ali tradicionalni viktorijanski model kulturnog nasleđa bio je eksplicitno napravljen da spreči agentnost. Od vas se očekivalo da se podredite

predstavljanju veoma probranog iskustva. I za mnoge ljude ovo onemogućavanje sopstvenog iskustva ostalo je kao mentalna slika koju imaju kada razmišljaju o muzejima.

Tokom mnogo godina naši standardi i politika i procedure u dokumentaciji i upravljanju znanjem evoluirali su slično, da spreče agenciju – da mi, kao kustosi, čuvari i eksperti u našim zbirkama zapisujemo podatke koji su dostupni samo za našu upotrebu. Dakle, najveći izazov, u smislu prakse u muzejskoj dokumentaciji, jeste udaljavanje od jednosmernog, autoritativnog modela prema onome koji ne prihvata samo mnoštvo mišljenja i glasova, već i njihov kontekst.

Moramo dopustiti drugim ljudima da govore, nije dovoljno očekivati da nas slušaju. To je izazov upravo zbog toga što je reč o ravnoteži. Osnova onoga što radimo počiva na autoritetu i znanju, i to mora da bude zaštićeno i cenjeno, ali, pored autoritativnog glasa muzeja, moramo dati mesto za korisnike, amatere, spoljne stručnjake.

Tako je izazov za našu zajednicu da se nanovo razvija - da izgradi platformu profesionalnih standarda i procedura, ali i da nauči da postane fleksibilna i prilagodljiva i da upravlja kontekstom i suptilnošću, isto kao i autoritetom.

Dakle, to su moja prva dva izazova - **relevantnost i agencija**. Zajedno, oni će definisati kako vaša deca misle o muzejima. Kolektivno, moramo da odlučimo kako ćemo prilagoditi dokumentaciju da ih podrži.

Moj treći izazov je jednostavniji – on se odnosi na to kako ćemo podržati sve širi spektar inputa i autputa koji se od muzeja očekuju da ih pruži. Razmislite na trenutak o svom muzeju - verovatno ste proteklih pet godina počeli da prikupljate ne samo artefakte, već i zapise, knjige, znanje, digitalni materijal i niz aktuelnih formata nasleđa koji karakterišu savremenu komunikaciju. Vaša uloga će se promeniti, od upravljanja zbirkama ka upravljanju zapisima i znanjem, ka digitalnom i fizičkom očuvanju, interpretaciji, specijalizaciji za zaštitu podataka i još milion drugih funkcija. Od vas će se očekivati da se prilagodite i da primite veliki raspon formata, svaki sa sopstvenim zahtevima za očuvanje i brigu. Verovatno se od vas očekuje da formulišete politiku akvizicije i odbacivanja, zadržavanja i pozajmica. Možda ćete biti zamoljeni da ocenite efikasnost, ili da smanjite rashode vaše organizacije u upravljanju životnom sredinom. Vi već morate da podržite višestruke tačke interakcije - u galeriji, preko kataloga, onlajn ili kod vodećih izložbi. Ovo će nastaviti da se širi, da obuhvati aplikacije, socijalne platforme, "oblake", mobilni getavej i agregatore znanja kao što je Europeana.

Većina muzeja u Evropi se tiho prilagodila ulozi digitalnog izdavaštva i emitovanja bez bilo koje značajne promene u budžetu ili personalu. Morate da usvojite ove veštine u poslu, kroz projekte, kroz kontakte sa drugim kolegama na događajima kao što je ovaj. To što su mnogi muzeji prihvatili društvenu mrežu sa poverenjem i sofisticiranošću – potvrda je vaše prilagodljivosti.

Sama skala i složenost onoga šta znači upravljati zbirkom eksponencijalno se povećava, a naši sistemi moraju da se prilagode da podrže ovaj razvoj. Većina naših SPECTRUM partnera - vodećih provajdera softvera za upravljanje zbirkama širom sveta - u procesu su razvoja modularnih, proširivih sistema koji imaju mnogo zajedničkog sa sistemima za upravljanje mrežnih sadržaja, sistema za upravljanje digitalnih dobara, čak i pametnih zgrada i sistema za upravljanje resursima.

Ključ budućeg uspeha naše profesije leži u **protoku** – sposobnosti da znanje, kreativnost, uvid u dokaze teku kroz celu organizaciju, da informišu o budućem razvoju i da omoguće neprimetno prilagođavanje promenljivim potrebama naše publike. Konzervacija, dokumentacija, prateći sadržaji, finansije, obrazovanje, uprava - uspeh svih njih zavisi od efikasnog protoka znanja između njih.
To su, dakle, tri izazova zajednice CIDOC-a u razmišljanju o tome kako možemo osnažiti

muzeje u budućnosti:
1. Kako obezbediti da naši sistemi, procedure i standardi pomažu našim institucijama da pružaju usluge koje su **relevantne** za sadašnju i buduću publiku?
2. Kako osigurati našim institucijama fleksibilnost i prilagodljivost koji su im potrebni kako bi svojim korisnicima dale osećaj **agencije**?
3. Kako napustiti monolitnu praksu i okrenuti se sistemima koji eksplicitno promovišu **protok** znanja između različitih delova naših institucija?
Dakle – **relevantnost, agencija, protok**…

Dirk Houtgraf

SNEŽANA MIŠIĆ
INTERVJU SA DIRKOM HOUTGRAFOM

MUZEJI U „POLJU EKONOMSKE IGRE“

Dirk Houtgraf je potpredsednik Informacionih servisa unutar Agencije za kulturno nasleđe Holandije (od 2009), gde radi na razvijanju integrisanog znanja i javne komunikacije. Kao konsultant, marketing menadžer je nove digitalne biblioteke u Asocijaciji biblioteka Holandije (od 2008) i predavač je na kursevima strateškog marketinga u Institutu za obuku u marketingu (od 2005). Ima master iz biologije i master iz menadžmenta u marketingu. Od 1998. do 2008. godine radio je u Muzeju Naturalis (Nacionalni muzej prirodne istorije, Lajden, Holandija) na različitim pozicijama: v.d. direktor (2007–2008), potpredsednik sektora za javnost, Direktor za razvoj izložbi, edukacije i programa za publiku (1988–1997).

S.M.: Tema ovogodišnjeg međunarodnog Dana muzeja bila je „Muzeji u svetu koji se menja. Novi izazovi – nove inspiracije“. U procesu promena, kao bitan segment razvoja društva, nalaze se i muzeji. Koja je uloga muzeja u tim promenama?

D.H.: Biznis, industrija medija i društvo u celini, menjaju se brzo i revolucionarno. Ništa ne ostaje isto. Nema oblasti koja nije zahvaćena ICT (informaciono-komunikaciona tehnologija) revolucijom. Prema tome, ne možemo očekivati da se muzeji ne menjaju. I to značajno menjaju! Niko ne može opstati radeći iste stvari, pa ni muzeji ne mogu ostati na onome što su radili. Postati produktivniji i zabavniji nije dovoljno. Muzeji se moraju menjati u svojoj suštini.

Najveći broj nas misli da je trenutna ekonomska kriza glavni razlog tome. Ona jeste važna, ali nije glavna. Društva ne mogu više priuštiti da toliko troše na opštu kulturu kao što se nekada to činilo. Takođe, produktivnost u našem tipu posla ne raste tako brzo kao u industrijama, što dodatno doprinosi složenosti problema. Ali, vratimo se novoj poziciji koju treba naći za muzeje.

Oblast biznisa se promenila revolucionarno. Ima previše primera. U suštini sve počinje novim tehnologijama, a efekti su vidljivi u svim procesima poslovanja. Gugl se pojavio krajem devedesetih godina 20. veka. Fejsbuk pre manje od deset godina. Oba su postala najveći igrači u industriji. Čak će se i informaciono-komunikaciona tehnologija promeniti.

Danas nove HD (high-definition) tehnike beleženja, vizuelizovanje kulture, internet, zamenjuju enciklopedije i biblioteke: Molim Vas recite mi šta je ostalo isto!?

Muzeji su dosta dugo bili van „polja ekonomske igre". Kao institucije pojavili su se pre 200 godina, zasnovani na privatnim kolekcijama. Kao institucija, muzeji imaju funkciju. Katalogizuju „svet" – svaki muzej ima svoje polje delovanja – što predstavlja osnovu znanja.

Ali vremena su se promenila. Kada su internet i industrija zabave preuzeli sve veću ulogu, postavili su nove standarde i nova pravila. Mi treba da se fokusiramo na privlačenje publike, na edukativne zadatke, i na „prosvećivanje" ljudi. Takmičimo se za pažnju, koja treba da se iskaže u brojevima. Ideja o muzeju kao izvoru „sveukupnog znanja u određenoj oblasti" je nestala. Ne zbog toga što nismo bili uspešni. Naprotiv. Neki od nas su zaista privukli prilično dosta pažnje. Još uvek imamo originalne predmete, a autentičnost nikad nije izgubila na važnosti. Ali poenta je: postali smo previše skupi, zastareli smo u postupcima, a kolekcije su postale preobimne. I najvažnije: gubimo poziciju kao centri znanja.

Ja imam jedno drugo pitanje: da biste kao posetilac prihvatili i cenili originalne predmete, morate imati osnovno znanje da shvatite njihovu vrednost i kvalitet. Da biste bili impresionirani, vi morate na prvom mestu imati znanje. U društvu u kojem se sve previše brzo odvija, kako da novim generacijama nametnemo taj preduslov? I da li je to potrebno?

S.M.: Koji su novi izazovi za muzeje i muzejske radnike u svetlu promena koje su već zahvatile društvo?

D.H.: Novi izazovi sa kojima se suočavamo su izazovi na različitim nivoima. Oni su povezani sa novom dodatnom vrednošću i sa smanjenjem troškova.

Pre svega, tu je strateško pitanje. Zbog čega mi zaista postojimo? Koju „dodatnu vrednost" nudimo društvu? Ovo moramo razjasniti, svako od nas za svoj muzej, svoju instituciju.

Kada govorimo o vrednosti, moramo ići izvan „kulturne vrednosti". Ekonomska vrednost je ključno pitanje. Pogledajmo malo šire. To nije samo direktan kapacitet zarade, već doprinos edukativnim sistemima, kreativnoj industriji, pitanjima identiteta, inovaciji. I u toj oblasti mi često nemamo znanja, tako da je to glavni izazov. Ali ima i drugih, indirektnijih vrednosti koje treba uzeti u obzir. Možemo li doprineti društvenim pitanjima na primer?

Drugo, treba da uzmemo u razmatranje okvire naših institucija. Da li postoji neki razlog zbog kojeg se moramo držati sadašnjih podela na arhive, muzeje, (naučne) biblioteke i arheološka nalazišta? Zašto ne težiti kombinovanim organizacijama, koje koriste internet i otvorenu bazu podataka i atraktivnu fizičku moć originalnih predmeta i priča o njima?

Dok su prve dve stavke više zasnovane na oblikovanju novih puteva ka dodatnoj vrednosti, tu je – treća – takođe izazov da se znatno smanje naši troškovi. Moramo misliti o tome kako da postanemo isplativiji u svojim aktivnostima. A ICT može biti velika pomoć u tome.

S.M.: Koje su nove perspektive/inspiracije za muzeje?

D.H.: Već sam naveo neke ideje. Što se tiče strukture troškova, naročito verujem u preispitivanje našeg operativnog modela. Da li bismo mogli ići u pridruživanje (nekih) muzeja, na primer, i raditi prema modelu franšize!? Ipak, ne znam prave svetske primere za to.

U Holandiji pokušavamo da postignemo rešenje softverom za registrovanje zbirki i širenje znanja u manjim muzejima koji imaju jedan onlajn program registrovanja, sa svim centralizovanim servisima i podacima. Svaki

muzej je i dalje vlasnik svoje kolekcije, a „mašinerija" je zajednička. To znači da se podaci mogu lako koristiti, deliti, a ICT troškovi muzeja su značajno umanjeni.

Takođe, udružili smo javne biblioteke u novu nacionalnu digitalnu biblioteku. S jedne strane, to znači da biblioteke mogu biti glavni izvor za distribuiranje naših priča i predmeta. S druge strane, sistem centralne biblioteke može biti oslonac za naše internet servise, jer on postavlja sve osnovne elemente i alatke za pretraživanje podataka.

Uveren sam da ne treba da „sedimo" na našim podacima i/ili da ih prodajemo, već da ih dajemo besplatno. Radimo na tome da muzej bude jedan agregator koji će kombinovati manje organizacije koje se bave baštinom. Naturalis, holandski muzej prirodne istorije, uspeo je da izgradi kompletnu referentnu listu biodiverziteta za sve holandske vrste. Muzej se pozicionirao kao graditelj infrastrukture zajedno sa organizacijama koje se bave zaštitom prirode. Agencija za kulturno nasleđe Holandije pokušava da ovakav model primeni i na spomenike.

Da zaključim: sva navedena razmišljanja samo su početak novog načina razmišljanja. Muzeji (i druge veće institucije baštine) treba da promene poziciju u kojoj sebe vide kao „organizacije sa mrežom" u „mrežu muzeja". Granice nestaju.

S.M: Ako je muzej ipak biznis, a biznis podrazumeva profit, da li se to kosi sa definicijom ICOM-a da su muzeji neprofitne institucije u službi društva i njegovog razvoja?

D.H.: Ja zaista ne vidim u čemu je problem. Naravno da muzeji mogu praviti profit. Zašto da ne? Ali budimo realni – Prava vrednost muzeja se nikada ne može nadoknaditi komercijalnim momentima.

Suština je da smo mi tu da „dodamo" vrednost društvu. Ta vrednost nije novac. Ali kako da budemo efikasni u pogledu javne potrošnje? Pravljenje novca nije u suprotnosti sa ovim. Pitanje je kako uvećati nekomercijalne vrednosti po što manje mogućoj ceni.

S.M.: Ako su muzeji agregatori znanja da li u njima treba uvesti tzv. „kustose znanja"?

D.H.: Pa da, to je jedna opcija. Ako to vidite kao drugi način reorganizacije nas samih, to ide mnogo dublje. Stari načini – sa kustosima koji su više ili manje odgovorni – naravno nestaju. I ako je širenje i prenošenje znanja važno kao što ja tvrdim, potrebni su nam „brokeri", novinari, programeri sadržaja... To znači da ćemo imati jaču podelu poslova i profesionalnih veština. Posedovanje sistema znanja – zajedno sa kustosima znanja, kako ste ih vi nazvali – logičan je izbor. To je, međutim, tek početak restrukturiranja potreba muzeja za osobljem i veštinama.

Sa otvaranja foruma slovenske kulture

INTERVJUE VODILA: ANA PANIĆ

SEDAM PITANJA SAVREMENE MUZEOLOGIJE

preveo Nebojša Dimitrijević

1. Muzeji u svetu koji se menja? Koji su novi izazovi? Koje su nove perspektive / inspiracije?

2. Šta mislite o stalnim postavkama kao što su one u staromodnim muzejima (Luvr, Ufici, Kunsthistorišen itd.)? Stalne protiv povremenih ili baznih izložbi koje traju nekoliko godina i koje se stalno menjaju i dopunjuju?

3. Kako vidite modernu muzeologiju? Šta je najvažnije u modernoj muzeologiji?

4. Šta bi moderan muzej trebalo da uradi kako bi privukao publiku i da li je broj posetilaca prava mera uspeha? Da li orijentacija na posetioce nekada znači pokazati samo one stvari koje posetilac želi da vidi, ili prilagođavanje svojih stavova prema posetiocima? Gde je linija između muzeja kao obrazovne ustanove i muzeja kao zabavnog parka?

5. Da li mislite da muzeji danas moraju da se takmiče sa modernim medijima, društvenim mrežama, internetom, itd. i kako da to urade?

6. Koliko je važno posedovanje originalnih predmeta u muzeju u dobu moderne tehnologije? Da li mislite da izložbe bez originala mogu biti muzej?

7. Ako je muzej biznis, a biznis znači profit, da li se to sukobljava sa ICOM – ovom definicijom o muzeju kao neprofitnoj, stalnoj ustanovi u službi društvu i njegovom razvoju... otvorenoj javnosti...?

Kustoskinje iz Mađarske, Španije, Slovenije i Hrvatske odgovaraju na pitanja koja se tiču budućnosti muzeja u svetlu modernih društvenih, ekonomskih, tehnoloških i kulturoloških promena.

Agota Lukač, kustoskinja u Muzeju literture u Budimpešti

Ana Marija Gomez, arheološkinja, Casa-Museo Bonsor. Castillo de Mairena, Sevilja, Španija

Dr Bojana Rogelj-Škafar, direktor, Slovenačkog ethnografskog muzeja, Ljubljana, Slovenia

Tamara Nikolić-Đerić, kustoskinja u Etnografskom muzeju Istre, Pazin, Hrvatska

AGOTA LUKAČ

1. U opštem smislu: da sačuva vrednosti, nasleđe, tradiciju dok istovremeno ostaje u kontaktu sa savremenim društom. Jedan on najvećih izazova je: način mišljenja i pogleda na svet najmlađih generacija koji formira nova tehnološko – virtuelna stvarnost. Muzeji moraju da pronađu veze sa tim.

2. Velike, poznate stalne postavke veoma su posećene, pa je time opravdano njihovo postojanje. Takođe, mislim da stalne postavke mogu i moraju da budu stalno dopunjavane - neka to budu nove instalacije, novi raspored dela, promena predmeta u postavci, interaktivnost itd.

3. Stvarno ne znam... ostati kreativan i živ je svakako jedna od najvažnijih stvari, što se tiče drugih oblasti...

4. Veoma delikatno pitanje. U Mađarskoj se suočavamo sa nedostacima nove politike orijentacije ka posetiocu – izložbe koje pozivaju veliki broj posetilaca nisu profesionalno dobro utemljene. Sa druge strane, okretanje ka posetiocima imalo je i neke dobre efekte na politiku muzeja. Mislim da je vaše pitanje povezano sa muzejskom (najmanje) dvostrukom misijom: da se očuva baština i da se prikaže baština isto kao i savremene vrednosti, ideje itd. Ovo uključuje tenziju, ugrađeni sukob. Rešenje na nivou izložbe je verovatno neka vrsta kompromisa: organizovanje popularnih izložbi, kao i za tako široku publiku.

5. Definitvino bi trebalo. Takmičiti se sa njima možda ne bi bio pravi izraz. Držati korak sa njima, biti pažljiv, otvoren...

6. Izložba bez originala može biti izložba. Ali, muzej bez originala? Pa, mogu i to da zamislim, u pojedinim slučajevima. Ali, posedovanje originalnih predmeta važno je i, po mom uverenju, biće još važnije upravo zbog modernih tehnologija. Nezaustavljivo klatno se veoma pomerilo prema virtuelnom svetu, i najverovatnije će se ponovo vratiti fizičkom.

7. Hmmm. Nije kontradikcija da se kaže da su muzeji biznis. Kada se razmišlja o njihovoj misiji... Kultura, predmeti kulture sigurno mogu biti izvor profita, ali ako stavimo porfit kao cilj kulture i umetnosti, pitam se da li onda ostajemo u svetu kuture i umetnosti...

• • • • •

ANA MARIJA GOMEZ

1. Po mom mišljenju, nove izazove u muzejima treba usmeriti ka pronalaženju načina da se naša veština komunikacije prilagodi tako da prati publiku bez gubljenja tradicionalne osnove muzeja. Lično, trudim se da inspirišem svoj rad u proučavanju novih medijskih veština i strategija kako bih ih implementirala kao ključne uloge muzeja.

2. Svaka muzejska postavka ima svoj vrhunac. Stare postavke su prilagođene jednoj kulturi i sistemu delovanja. Bez sumnje, očuvanje ovih postavki koje su bile referenca zbog svojih kriterijuma ne sme se dovoditi u pitanje. U muzeju u kome ja radim, Casa-MuseoBonsor. Castillo de Mairena, odlučili smo da restauriramo originalnu kućnu postavku Džordža Bonsora sa početka 20. veka zato što označava uvod evropskih muzeoloških kriterijuma u južnu Španiju, i smatramo da je od suštinske važnosti da je sačuvamo. Ali, ako želimo da naši kriterijumi budu razumljivi publici, moramo prilagoditi njihov jezik komunikacije našem vremenu. Naša strategija se zasniva na dopunjavaju, zato i stvaramo nove povremene izložbene prostore gde možemo da objasnimo stalne postavke i njihove sadržaje u adaptivnom okruženju.

3. U svakodnevnom radu moj cilj slaže se sa definicijom kritičke muzeologije Santakane i Hernandeza: stvoriti od muzeja društveno mesto znanja gde će svako imati priliku da diskutuje ili uči o kulturi. Dodirnu tačku gde se različite discipline sastaju da stvore novi diskurs za buduće društvo.

4. Nekada sam se pitala zašto ljudi muzeje smatraju dosadnim i zaključila da se možda suočavamo sa problemom dizajna. Nekada se nađem „izgubljenom u prevodu" posle posete nekom muzeju gde ne mogu da proniknem u značenje njihove postavke. Pa ipak, muzeji nauke se smatraju zabavnim i privlače i kultivišu lojalnost kod svoje publike, u poređenju sa tradicionalnim umetničkim, arheološkim, etnografskim ili istorijskim muzejima. Muzeji nauke su stvarno dobri primeri prenosa znanja interakcijom. U muzeju Domus, prvom muzeju čoveka, koji se nalazi u La Korunji u Španiji, možete eksperimentisati i učiti uz pomoć zabavnih interaktivnih mehanizama. Sada u Španiji postoji tendencija da se istorija i pomešane naučne aktivnosti povežu da bismo dobili nove istorijske vizije i perspektive, i to ne samo preko interaktivnih mehanizama, možda je imaginacija naša najbolja veština koju treba da promovišemo.

5. Po mom mišljenju to ne sme biti takmičenje: muzeji treba da se prilagode medijima i nađu način da privuku publiku. Gledajući neke biografije i fejsbuk stranice mogu da vidim novu verziju vunderkamera za koju ljudi pokazuju interes. Ako, kao posledica toga, kabineti čuda (Wunderkammer/Cabinet of Wonders) dođu u muzej, kako će izgledati muzej budućnosti?

6. Ne možemo zaboraviti ICOM-ovu definiciiju sa kojom se slažem: muzej je neprofitna organizacija u službi društva i njegovog razvoja, otvorena javnosti, koja sakuplja, čuva, istražuje, komunicira i izlaže materijalno i nematerijalno kulturno nasleđe čovečanstva i njegovo okruženje u svrhu obrazovanja, proučavanja i užitka. Ovde u Španiji mi zovemo interpretativnim

centrima institucije koje dele misiju muzeja ali u svojim kolekcijama nemaju originalne predmete. Jedna od opcija može biti prihvatanje i definisanje institucija u odnosu na njihove kolekcije i ciljeve.

7. Slažem se sa neprofitnom ulogom muzeja, ali, sa druge strane, mi ne možemo izbeći da muzeji moraju da zarade novac da bi preživeli, shodno tome, moramo opisati muzeje kao preduzeća kulture.Veoma je važno da se investira u pronalaženje načina koji nas uveravaju u opstanak muzeja u novoj ekonomskoj realnosti.

• • • • •

DR BOJANA ROGELJ-ŠKAFAR

1.Iz mog iskustva odgovor je: stalno praćenje aktuelnih trendova koji uključuju različite društvene agense, škole, kompanije... i reflektuju ih u okviru i izvan muzejskih zidina.

2. Stalne postavke su osnove svakog muzeja. One zavise od kreativnosti, znanja i fleksibilnosti osoblja (i razumevanja upravnika muzeja) kako da ih promovišu i da ih naprave aktuelnim. Slovenački etnografski muzej je otvorio stalnu postavku „Ja, Ti, drugi: Slike iz mog sveta" 2009. godine i ova postavka se stalno nadograđuje malim ličnim izložbama različitih ljudi, inspirisanih konceptom stalne postavke, koju spremaju uz pomoć kustosa.

3. Teško je odgovoriti na ovo kompleksno pitanje. Smatram da su teorije koje stavljaju muzeje u tok modernog društvenog konteksta kao kreativne agense socijalne interakcije, korisne. U ovom kontekstu, preporučujem ideje Pitera van Menša i Leontine Majers sa Rajnvard akademije u Amsterdamu.

4. Brojevi su rezultati interesovanja publike, one su dokaz važnosti i uticaja muzeja. Do sada nije izmišljen sistem merenja duhovnog i društvenog uticaja, potencijala i značaja muzeja.

5. Mi ne možemo da se takmičimo sa njima, možemo da ih koristimo da ojačamo našu društvenu snagu za prenos znanja koje niko drugi ne poseduje.

6. Šarm origanlinih predmeta je beskrajan. Ovo je stvar novih tehnologija da razvija njihov šarm govoreći o njima više nego bez njih.

7. Mnogima od nas teško je priznati da moramo da se bavimo marketingom, sa profitom zbog preživljavanja. Sve dok imate državnu (ili regionalnu) podršku kao većina muzeja u Francuskoj, onda ste bezbedni. Ali ako morate da se borite da preživite, onda morate da se borite za novac, donacije i sponzorstva. Sa druge strane, ako ste interesantni za ne državni novac, to znači da ste društveno važni i da su vas sponzori primetili, da vas oni vide kao paravan svoje sopstvene vidljivosti. To je pitanje onoga koliko ste pametni, koliko možete da balansirate između misije muzeja i zahteva kapitala, to je realnost slična olimpijskim igrama. Dugo vremena nije bila bitna kooperativnost, već su samo pobednici bili važni.

Etnografski muzej u Sloveniji

TAMARA NIKOLIĆ-ĐERIĆ

1. Novi izazovi: Okolina koja se brzo i uvek menja zahteva efektivnu reakciju. Po mom mišljenju najveći izazov je da se postane društveno osetljivo mesto koje uključuje društvo u kreativne načine obrazovanja ljudi iz različitih društvenih slojeva, i inspiriše ih svakodnevno. Nove perspektive: Slične izazovima. Kao što su znanje i drugi benifiti sve više i više dostupni, sve više i više ljudi je zainteresovano za muzej i kulturu uopšte. Naše perspektive su povezane sa tom širokom publikom. Inspiracija dolazi od kreativne saradnje sa različitim institucijama i individuama.

2. Stalne postavke su nešto što ljudi žele da vide. Korisno je promeniti ove stalne postavke u periodu između pet i deset godina, na ovaj način muzeji neće postati dosadni, ali, sa druge strane, važno je da ostanu autentični. Dobar način za osvežavanje staromodnih muzeja jesu privremene izložbe koje intervenišu ili stoje pored stalnih postavki.

3. Komunkacijske sposobnosti uključivanja šire publike.
Dok govorim ovo ja mislim na različit komplet strategija i muzejskih servisa (ne samo da se kustosi bave marketingom, dokumentacijom, i dr...) koje pomažu da postane društveno i kulturno važno mesto za ljude.

4. Dosta sam precizna po ovom pitanju. Ne mislim da bi svako trebalo da voli i da posećuje muzej. Mi moramo da slušamo našu publiku, ali naš rad mora da reflektuje etičku i profesionalnu pozadinu institucije (mesto od javnog značaja). Dobre, promišljene i (zašto da ne) atraktivne (u dizajnu) izložbe su dobrodošle.

5. Mi ne možemo da se takmičimo, pošto pričamo o dva različita medija, ali moramo da ih koristimo. Gledam na internet (i druge društvene medije) kao na papir korišćen pre 50 godina da pozovem ljude u muzej.

6. Mogu postojati virtuelni muzeji, ali prostorni muzeji, po mom mišljenju, ne mogu „živeti" bez predmeta. Sakupljati i interpretirati predmete je osnova naše profesije. Moderne tehnologije treba koristiti za davanje konteksta i više informacija našoj publici... da zabavi, obrazuje i pomogne nam u istraživanju i prezentovanju kulture.

7. Iako rukovodim (pored toga što sam kustos) filmskim festivalom koji se održava u mom muzeju (tako da imam nešto iskustva u skupljanju sredstava, marketingu, PR-u), uverena sam da na muzej ne treba gledati kao na ustanovu vođenu zaradom, jer je svaki cent koji dobijemo od sponzora namenjen specijalnim programima, pa je tako i dalje neprofitna institucija. Šira publika i privrednici treba da razumeju javni interes kulturnih institucija i, ako imate dobru marketing strategiju, moći ćete da sakupite novac za programe. Probelm je u tome što ne posedujemo ljudske resurse u različitim muzejskim profesijama, kao što je menadžer za investicije, marketing i PR menadžere itd.

„Profit" u muzejima je potreban da bismo mogli da funkcionišemo i da našem društvu vratimo lepotu, kreativnost i osećaj pripadanja (nečemu, negde) ali ovo ne znači prodavanje duše đavolu. Sve je pitanje balansa.

Etnografski muzej u Istri, Pazin

TRANSFORMACIJA MUZEJA

Tranzicija ka novom muzeju - projekat Foruma slovenskih kultura i Evropske muzejske akademije

Snežana Mišić

U okviru projekta Tranzicija ka novom muzeju međunarodne organizacije Forum slovenskih kultura i Evropske muzejske akademije, u Galeriji Matice srpske, 8. i 9. marta 2012. godine održan je prvi seminar pod nazivom Transformacija muzeja. Seminar su podržali Ministarstvo kulture Republike Srbije i Gradska uprava Novog Sada.

Projekat Tranzicija ka novom muzeju pokrenut je sa ciljem da se kroz seriju seminara stvore uslovi za profesionalno usavršavanje i promenu profesionalne prakse u muzejima kao institucijama nasleđa. Realizacija projekta trajaće više godina, a njegov sadržaj čine programi koji povezuju naučne i edukativne segmente rada, kao i programe prezentacije. Cilj projekta je kreiranje novog profila muzejske prakse, koji odgovara savremenom društvu, a ciljna grupa je kompletno muzejsko osoblje (kustosi, uprava, muzejski menadžment), ali i studenti i drugi akteri koji potencijalno mogu naći svoj interes u promeni i transformaciji muzejske prakse.

Tema prvog seminara Transformacija muzeja bila je suočavanje sa starim i novim predstavama o muzeju kao središtu dostupnosti kulturnog nasleđa. Naglasak je bio na neophodnosti usvajanja novih tehnika dokumentovanja, redefinisanja i proširenja pojma kulturnog nasleđa. Cilj skupa bilo je pokretanje pitanja postojanja i mogućnosti očuvanja identiteta u doba globalizacije, kao i pokušaj, kako jačanja svesti o postojanju različitih identiteta, tako i razvijanje neophodnog razumevanja i poštovanja zajedničkog identiteta slovenskih naroda.

U uvodnom delu seminara prisutnima su se obratili mr Tijana Palkovljević, upravnica Galerije Matice srpske, mr Andreja Rihter, predsednica Foruma slovenskih kultura, Andrej Bursać, član Gradskog veća za kulturu Novog Sada i Snežana Stojanović-Plavšić, državna sekretarka u Ministarstvu kulture Republike Srbije.

Kroz uvodna predavanja i predstavljanje teorijskih tendencija i primera transformisanja muzeja u regionu, kao i radionice, učesnici seminara su bili u prilici da od stručnjaka iz Holandije, Slovenije, Hrvatske, Makedonije, Bugarske saznaju nešto više o najsavremenijim dostignućima u oblasti muzeologije i očuvanja kulturnog nasleđa u zemljama odakle predavači dolaze.

Seminaru je prisustvovalo oko 100 muzealaca iz čitave Srbije.

Prvog dana je Dirk Houtgraf (Dirk Houtgraaf), gost iz Holandije, održao predavanje Perspektive strateškog marketinga za muzej i kulturno nasleđe (Strategic marketing perspectives for museum and cultural heritage) i predstavio, kao primer evropske muzejske prakse - Holandiju. Dao je pregled muzeološke prakse u Holandiji govoreći o finansiranju kulturnog nasleđa, posećenosti muzeja, metodologiji redizajna izložbe, odnosno muzeja (na primeru muzeja Naturalis u Lajdenu, Holandija), pozicioniranju muzeja, a kao primere digitalizacije naveo je muzej Naturalis i Agenciju kulturnog nasleđa Holandije, u kojima su sve informacije povezane, dostupne i upotrebljive. Houtgraf je održao i radionicu pod nazivom Modernizujte svoj muzej koja je imala za cilj da učesnici seminara, podeljeni u grupe, izgrade koncept izložbe:

Andreja Rihter na otvaranju seminara

Seminar - Transformacija muzeja

postavljanje tematske strukture i fokusiranje na simboličan predmet oko kojeg se kreiraju ostale aktivnosti i priče – osmišljavanje niza programskih aktivnosti na temu jednog predmeta koji je odabran kao ključni predmet izložbe.

Drugoga dana seminara, nakon uvodnog predavanja dr Irene Lazar iz Slovenije Rimska vila u San Simonu – način stvaranja arheološkog parka, bili su izloženi primeri transformacije muzeja u regionu: Slovenija, Hrvatska, Bugarska i Makedonija. Istoriju muzejske prakse u Sloveniji predstavila je mr Andreja Rihter kroz priču o državnoj politici, finansiranju muzeja, o edukativnoj ulozi muzeja, sa posebnim akcentom na Narodnom muzeju, Muzeju novije istorije u Celju i Etnografskom muzeju u Ljubljani. Hrvatsku su na primeru Muzeja prekinutih veza i Muzeja neandertalca Krapina predstavile Zvjezdana Antoš (Etnografski muzej, Zagreb) i Vlasta Krklec (Muzej neandertalca Krapina). Kao primer transformacije muzeja u Bugarskoj, Svetozara Kararadeva je predstavila Muzej tekstilne industrije u Slivenu, dok su muzejsku delatnost u Makedoniji u kontekstu opšte, institucionalne i zakonske transformacije, prezentovale Simonida Miljkovik (Narodni muzej Makedonije, Skoplje) i Vesna Ilijevska (Ministarstvo kulture Makedonije).

FORUM SLOVENSKIH KULTURA

Forum slovenskih kultura je međunarodna organizacija osnovana 2004. godine sa ciljem da se uspostavi interkulturalni dijalog među slovenskim zemljama. Države osnivači su: Bugarska, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Poljska, Rusija, Slovenija, Srbija i Crna Gora. Ubrzo su im se pridružile Belorusija, Češka Republika, Slovačka i Ukrajina, tako da Forum danas ujedinjuje 13 slovenskih zemalja.

Jedan od osnovnih zadataka Foruma je očuvanje i promocija slovenskog kulturnog nasleđa. Programi, projekti i aktivnosti Foruma zasnovani su na sinergiji, kreativnosti i inovativnosti, sa ciljem da se uspostave odgovarajući uslovi za razvoj slovenskog kulturnog prostora. Kroz kontinuirane projekte i programske aktivnosti, Forum povezuje i umrežava pojedince i institucije iz oblasti umetnosti, edukacije i istraživanja, sistematski jača saradnju među umetničkim, akademskim i naučnim institucijama i podržava privatne i javne inicijative i partnerstva.

REGIONALNI SASTANAK NACIONALNIH KOMITETA ICOM-a

Regionalni sastanak Nacionalnih komiteta ICOM-a Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Slovenije i Makedonije

Marija Bujić

Četvrti regionalni sastanak Ikomovih nacionalnih komiteta Slovenije, Hrvatske, Makedonije, Srbije i BiH, održan je u Celju, od 15. do 17. marta 2012. godine. Nažalost, delegacija BiH je u poslednjem trenutku otkazala dolazak. Radni deo susreta odvijao se 16. i 17. marta. Organizacijom ovog susreta ICOM Slovenije je obeležio 20-godišnjicu rada, a povodom tog jubileja štampana je i prigodna publikacija *„20 let slovenskega odbora ICOM"*.

Susret muzealaca iz regiona započeo je konferencijom za štampu na kojoj su govorile direktorka Muzeja novije istorije u Celju i predsednica NK ICOM-a Slovenije mr Tanja Roženbergar Šega i Andreja Rihter, ex direktorka toga muzeja. Posle konferencije za novinare započeo je radni deo skupa.

Težište regionalnog susreta u Celju usmereno je na interaktivni rad u okviru radionice posvećene Novim tendencijama u muzeologiji. Radionicu su vodili Léontine Meijer-van Mensch, predavač heritologije i profesionalne etike na Rajnvard akademiji u Amsterdamu (Holandija) i Peter van Mensch, profesor istorije kulture na istom fakultetu. Oni su i autori knjige New *Trends in Museology* (Celje, 2011) čiji je izdavač Muzej novije istorije u Celju, u okviru koga radi i Škola muzeologije. Seminaru je prisustvovalo oko 100 muzealaca, uglavnom iz slovenačkih muzeja.

Osim seminara iz muzeologije i predstavljanja knjige iz ove oblasti, organizovan je i Okrugli sto nacionalnih komiteta IKOM-a bivših jugoslovenskih republika pod nazivom *„Forum: Ikomovi komiteti bivše Jugoslavije u svetu koji se menja. Novi izazovi, nove inspiracije"*. Na forumu su predsednici i predstavnici nacionalnih komiteta predstavili rad svojih komiteta i rezultate delovanja u poslednjih 20 godina, kao i planove za budući rad. U izlaganjima je isticano veliko zalaganje muzealaca regiona na unapređenju muzeološke aprakse i definisanju standardizacije, kao i svest o neophodnosti međumuzejske saradnje u regionu.

Nacionalni komitet Srbije predstavili su Marija Bujić, član Izvršnog odbora ICOM-a Srbije i Živojin Tasić, član Odbora za izdavačku delatnost. (Izvršni odbor Nacionalnog komiteta ICOM-a Srbije za svoje predstavnike u Sloveniji odredio je članicu IO Slavicu Nikolić i Živojina Tasića, ali je

Tanja Roženbergar Šega, predsednica NK ICOM-a Slovenije, otvara radionicu

Okrugli sto predstavnika nacionalnih komiteta ICOM-a bivših jugoslovenskih republika

Okrugli sto

S. Nikolić usled nepredviđenih okolnosti bila primorana da odustane od puta).

Naše izlaganje na Forumu ticalo se napora koje ulaže NK Srbije da muzealcima približi nove trendove u muzeologiji kroz seminare, predavanja i radionice koje organizuje, uz učešće naših i stranih eksperata. Podsetili smo kolege da je naš NK inicijator susreta u regionu i predstavili prvi broj časopisa *ICOM-Srbija* koji će iz broja u broj biti tematski definisan. Prezentacija našeg komiteta bila je veoma dobro prihvaćena.

Sa ovog susreta nosimo i jednu veoma lepu uspomenu. Domaćini su nam organizovali grupno fotografisanje u ateljeu fotografske radnje koja je bila aktivna tokom 19. i 20. veka, a sada je deo izložbene postavke muzeja u Celju. Fotografski aparat kojim je izvedena fotografija je poslednja reč digitalne tehnike, ali oprema fotografije podseća na prošla istorijska razdoblja. Na fotografiji su učesnici Foruma.

Još jedan događaj je obeležio naš boravak u Celju. U četvrtak, 15. marta, prisustvovali smo otvaranju izložbe Srednjovekovni gradovi na međi Slovenije i Hrvatske, u Arhivu grada Celja. Ova izložba je pokazala izvanrednu saradnju stručnjaka iz gradskih arhiva obe države, nezavisno od trenutne političke klime. Isto podneblje koje generiše slične duhovne i kulturne potrebe stanovništva, trebalo bi da

Marija Bujić, Piter van Menš, Leontina Majer van Menš i Živojin Tasić u Celju

oblikuje svest ljudi ka onome što ih spaja, a ne razdvaja zajedničkom državnom granicom. Univerzalna ideja koju nosi ova izložba može se primeniti na svako podneblje i svaku granicu.

Kolege iz Slovenije ovaj susret organizovale su veoma profesionalno. Satnice su bile dobro osmišljene i poštovale su se, tako da su muzealci mogli dobro da organizuju svoje vreme.

Neophodne informacije su bile sveobuhvatne i pravovremene. Prihvat predstavnika i slobodno vreme za delegacije koje su pristigle ranije bilo je dobro organizovano i popunjeno adekvatnim sadržajem (posete muzejima i obilazak gradova Ljubljane i Celja). Učesnici su odmah po dolasku dobili sav neophodan štampani materijal. Naravno, sem neophodne profesionalnosti, takođe je važan i topao kolegijalni prijem i široki osmeh kojim su dočekane kolege iz regiona bivše Jugoslavije.

HRONOLOGIJA REGIONALNIH SUSRETA

Predsednik ICOM-a Srbije, Slavoljub Pušica, inicirao je prvi sastanak sa predsednicima ICOM-a BiH i Hrvatske, Draženom Kotrošanom i Damodarom Frlanom, na kome je predložio da se organizuju susreti članova tri nacionalna komiteta, svake godine u drugoj zemlji. Svrha ovih susreta trebalo je da bude uspostavljanje profesionalne saradnje muzealaca u regionu. Prihvaćen je zaključak da finansiranje boravka i kotizacije za seminare i konferencije snosi zemlja domaćin. Prvi sastanak, na kome je bilo najviše učesnika, održan je u Prijepolju 2008. godine. Na drugom sastanku, koji je održan u Sarajevu 2009. godine, priključili su se i predstavnici ICOM-a Makedonije.

Treći sastanak je održan u Hrvatskom Zagorju 2010. godine. Posle ovog susreta, predsednica ICOM-a Slovenije, Tanja Roženbergar Šega, prihvatila je predlog Slavoljuba Pušice da se i oni pridruže susretima nacionalnih komiteta u regionu i predložila da Slovenija bude domaćin Četvrtog regionalnog sastanka, što je i realizovano ove godine u Celju. Trebalo bi da se krug susreta nacionalnih komiteta iz regiona završi u Makedoniji 2013. godine. Novi krug bi trebalo da započne 2014. godine, u Srbiji, a prema sadašnjim planovima, verovatno u Novom Sadu i okolnim mestima.

Druga regionalna naučno-stručna konferencija Regionalne alijanse ICOM-a za jugoistočnu Evropu ICOM SEE

KONFERENCIJE, SEMINARI, FORUMI

KA INTEGRISANOM UPRAVLJANJU MUZEJIMA U VANREDNIM PRILIKAMA

Marija Radin

Druga regionalna naučno-stručna konferencija ICOM-a za jugoistočnu Evropu pod nazivom *„Procena rizika kulturne i prirodne baštine u regionu jugoistočne Evrope*" održana je od 22. do 26. maja 2012. godine u Nišu.

Učesnici ICOM SEE konferencije u Pirotu

U radu Konferencije učestvovalo je preko 100 kolega iz zemalja regiona jugoistočne Evrope: Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Albanije, Makedonije, Rumunije, Bugarske i Srbije, kao i predavači iz Australije (Univerzitet Novi Južni Vels) i Italije (Visoki institut za konzervaciju u Rimu i Italijanska kooperacija u Beogradu).

Oblasti koje su obrađene prezentacijama 79 predavača podeljene su tematski na 12 sesija: pokretno kulturno nasleđe (muzejske, arhivske i bibliotečke fondove); muzeji i arheološko kulturno nasleđe; kriminalitet; dokumentacija; edukacija; društvena percepcija; menadžment u muzejima; nove tehnologije; arhitektonsko nasleđe; memorijalni muzeji/centri; nematerijalno nasleđe; kulturno nasleđe, ekologija i održivi razvoj.

Na konferenciji su razmatrani aktuelni rizici za kulturno i prirodno nasleđe, uključujući i rizike koji nastaju kao posledica neadekvatnih intervencija i nepravilnog rukovanja. Prezentovane su i analize koje potvrđuju postojanje većeg broja rizika po nasleđe u muzejima, arhitekturi; istaknute su negativne posledice neodgovarajućeg zakonodavstva, uklapanje nasleđa u savremeni život, kao i nerazvijene metodologije očuvanja nematerijalnog nasleđa. Takođe, izneta su i pozitivna iskustva u domenima edukacije, spasavanja i revitalizacije devastiranog nasleđa, uspešne prezentacije arheološkog i istorijskog nasleđa, primene novih tehnologija, uspostavljanje koncepta biokulturne saglasnosti, kao i projekti zajedničkog očuvanja kulturnog i prirodnog nasleđa.

Jedan od ciljeva organizovanja konferencije za profesionalce iz regiona jeste podsticanje komunikacije radi upoznavanja i razmene iskustava i znanja, kao i pokretanja saradnje između stručnjaka iz svih

Druga Regionalna konferencija ICOM SEE

disciplina zaštite i istraživanja kulturnog nasleđa, zatim kreatora politike, privatnog sektora, nevladinih organizacija i drugih interesnih grupa u oblastima procena rizika za kulturno nasleđe u regionu.

Učesnici naučno-stručne konferencije su i sastavili niz preporuka koje treba da dovedu do revitalizacije muzejskih institucija u regionu jugoistočne Evrope: usvajanje holističkog pristupa kod muzeoloških i konzervatorskih delatnosti; strateško objedinjavanje jedinstvenog razvojnog puta institucija; pripremanje zajedničkog dokumenata koji će postaviti kriterijume integrisanog upravljanja muzejima u hitnim i vanrednim prilikama, na osnovu dokumenata ICOM, ICRROM i smernica MDC, a u skladu sa specifičnim potrebama pojedinih zemalja regiona; nastavak obuke stručnjaka iz regiona na međunarodnom nivou; dalja razmena ekspertskih znanja i iskustava na nivou jugoistočne Evrope, i dr.

Potrebno je istaći i da je na konferenciji *„Procena rizika kulturne i prirodne baštine u regionu jugoistočne Evrope*" potpisan Memorandum o razumevanju između RA ICOM SEE i Evropskog muzejskog foruma EMF (European Museum Forum).

U okviru programa Konferencije bile su organizovane studijske ekskurzije koje su imale cilj da upoznaju učesnike iz regiona i Evrope sa vrednim kulturnim i prirodnim nasleđem ovog dela Srbije.

Realizaciju druge naučno-stručne konferecije Regionalne alijanse za jugoistočnu Evropu u Nišu omogućilo je Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva Republike Srbije i Međunarodni savet muzeja ICOM.

Obilazak lokaliteta Medijana

KONFERENCIJE, SEMINARI, FORUMI

OBOGAĆIVANJE KULTURNOG NASLEĐA

Vesna Bižić-Omčikus

Na konferenciji, održanoj u Helsinkiju, od 9. do 13. juna, sa okvirnom temom „Obogaćivanje kulturnog nasleđa" (Enriching Cultural Heritage), razgovaralo se o razvoju, dostignućima i vizijama u oblasti muzejske dokumentacije, a ponuđene su i nove mogućnosti u skladu s razvijanjem informacionog društva u očuvanju kulturne baštine. Čuli su se zanimljivi govori uvodničara i interesantni referati koje su, kao rezultat sopstvenih istraživanja, saopštili mnogi učesnici sa željom da svoje inovacije i iskustva podele s kolegama.

Cilj konferencije bio je da razmotri nove načine i mogućnosti koje nudi informaciono društvo, da istraži mogućnosti korišćenja zbirki kulturnog nasleđa ukrštanjem podataka iz različitih oblasti, unapređujući njihovo međusobno prožimanje i načine uvećavanja informacija preko povezanih otvorenih podataka. Ova ključna aktuelna pitanja razmatrana su na radionicama sa podnaslovima: Podsticanje međusobne saradnje baza podataka (muzeji, biblioteke, arhivi); Semantički veb, ontologije i povezani podaci; Društveni mediji; Višejezičnost i regionalne kulture; Inovacije u dokumentaciji.

Glavni događaji odvijali su se u Narodnom muzeju Finske (National Museum of Finland). Sednice, radionice i prijemi održavani su i u Finskoj nacionalnoj galeriji (Finnish National Gallery), Muzeju savremene umetnosti (Museum of Contemporary Art Kiasma), Muzeju dizajna (Design Museum) i Muzeju finskog sporta (Finnish Sports Museum).

Tim za Helsinki

Dok govornik izlaže svoje saopštenje, tekst se ispisuje i odmah je vidljiv na ekranu: „...mislim da je Kenet Hadson rekao da je razlika između starinarnica i muzeja u tome što muzeji imaju dokumentaciju"... (iz saopštenja jednog od uvodničara).

Nekad „finski Mančester", sada muzejski centar

Vapriki

Osim zvaničnog programa, tokom Konferencije organizovan je i društveni program - ponoćno krstarenje helsinškim arhipelagom i prijemi u Narodnom muzeju Finske i Gradskom muzeju.

Konferencija je, poput ranijih, završena bez zaključaka i saopštenja, na zajedničkoj večeri, uz finski tango iz pedesetih godina XX veka.

Po završetku Konferencije, organizovana su dva izleta, po želji prijavljenih: poludnevni izlet u Ekspo i celodnevni izlet u Tampere, koji je od finskog Mančestera (grada tekstilne i mašinske industrije) nakon zatvaranja fabrika i preseljenja industrije u druge delove Finske i na daleki istok, postao grad kulture sa muzejima, galerijama, pozorištima i koncertnim dvoranama.

Predstavnici Etnografskog muzeja u Beogradu, kustosi u Odeljenju za dokumentaciju Vesna Bižić-Omčikus i Miroslav Mitrović, boravili su u Helsinkiju i učestvovali u radu konferencije zahvaljujući stipendiji koju je dodelila Pol Geti fondacija.

Supruga ambasadora Srbije u Finskoj, Svetlana Bojković povela je na kafu kustose Etnografskog muzeja

Na CIDOC-ovim konferencijama se uglavnom razmenjuju ideje, i zbog toga se ne završavaju obavezujućim zaključcima ili preporukama. Ipak, za Generalnu konferenciju ICOM-a 2013. u Rio de Žaneiru pripremaju se dve rezolucije:

Prva se odnosi na principe u muzejskoj dokumentaciji ("Statement of principles of museum documentation") i rezultat je višegodišnjih preporuka, strategija i najboljih praksi u cilju postavljanja minimuma zahteva koje bi muzeji morali da ispune obavljajući tako važan posao kakav je dokumentacija muzejskih zbirki. Ako se usvoji, ova rezolucija bi predstavljala neku vrstu etičkog kodeksa u oblasti dokumentacije.

Druga se odnosi se na povezane podatke o muzejskim predmetima ("Statement on Linked Data identifiers for museum objects"). Mnogi muzeji su tokom godina uočili potrebu da se nazivi ili obeležja zbirki sistematizuju i standardizuju na nedvosmislen način. Neophodnost u pronalaženju tačnih i opštih naziva: muzej/ zbirka/ predmet, kao i alata za njihovo ujednačavanje, trebalo bi da se reši putem interneta.

Za više informacija pogledati:
http://network.icom.museum/cidoc/resources/cidoc-standards-guidelines/

Vesna Bižić-Omčikus i Nikolas Kroft i kolege

Prezentacija srpskih dokumentarista

CIDOC, međunarodni komitet za dokumentaciju u muzejima i sličnim organizacijama, ustanovljen je 1950. za vreme ICOM-ove Generalne konferencije u Londonu. Sada ima preko 450 članova u 60 država. Članovi su specijalizovani dokumentaristi, arhivari, računarski stručnjaci, dizajneri sistema, konsultanti i predavači.

CIDOC je uspostavio forum na kome se diskutuje i razmenjuju iskustva i saveti o primeni standarda u dokumentaciji, informatičkim tehnologijama i savremenim sredstvima komunikacija, a sve u cilju okupljanja kolega koji su na istom poslu, i koji žele da s drugima podele znanja i brigu o kulturnom nasleđu.

KONFERENCIJE, SEMINARI, FORUMI

SVETLA BUDUĆNOST MUZEJA NAUKE I TEHNIKE

42. konferencija CIMUSET-a održana je od 28. do 31. avgusta u Tampereu i Helsinkiju, Finska.

Estera Cerar

CIMUSET povezuje muzejske stručnjake na području nauke, tehnike i tehnologije. Pored tradicionalnih muzeja nauke i tehnologije, čije su zbirke dizajnirane na osnovu određenog istorijskog kolekcioniranja, u rad CIMUSET-a su uključeni moderni naučni centri i kuće eksperimenata, koji pretežno rade na promociji i popularizaciji nauke i tehnologije među decom i mladima širom sveta. Glavni ciljevi su zaštita tehničke kulturne baštine, širenje znanja o napretku nauke i njenom uticaju na savremeno društvo. CIMUSET je forum za komunikaciju, saradnju i razmenu informacija između muzeja, profesionalnih radnika i svih onih koji rade na zaštiti tehničke kulturne baštine. Konferenciji je prisustvovalo oko 100 delegata iz 20 zemalja. Prva tri dana radilo se u Tampereu, kolevci finske industrije. Nakon raspada

Muzej tehnike, Helsinki

Izložba Ptice u letu, Muzejski centar Vapriki

većine fabrika, gradske vlasti odlučile su da ceo industrijski kompleks iz 19. veka zaštite i popune ga novim sadržajem. Tako se danas u modernom industrijskom okruženju našlo istorijsko, kulturno i poslovno središte, u kome su smešteni: Muzejski centar Vapriki, Finski muzej rada Verstas i Muzej medija Rupriki. Poslednji dan učesnici Konferencije su proveli u Kući eksperimenata Eureka (Finski naučni centar Eureka) u mestu Vantaa i Muzeju tehnologije u Helsinkiju.

U okviru teme Konferencije *Svetlije perspektive za muzeje nauke i tehnologije*, bilo je moguće predstaviti različite aspekte i mogućnosti rada u muzejima nauke i tehnike, što je i učinjeno na plenarnim predavanjima i prezentacijama, koji su podeljeni u nekoliko sesija:

Uvodničarka Mauranen Katarina je u veoma interesantnom predavanju *Pogled iza mašine. Prikazivanje nematerijalne baštine kroz tehnologiju veoma materijalnih artefakata* ukazala na problem sa kojim se suočavaju zaposleni u tehničkim muzejima. Predmete tehničkog nasleđa je relativno lako prikazati, ali je teško opisati njihovu istorijsku vrednost i značaj, ili performanse, pogotovo kada sadržaji nisu jasno vidljivi i razumljivi posetiocima. Zato je potrebno pitati kome su namenjeni izloženi predmeti i kakvu ulogu igraju istorija i druge nematerijalne ideje u muzejima. Potrebno je razmisliti o tome kako kroz muzejski eksponat posetiocima predstaviti apstraktni sadržaj prošlosti. Veoma značajan bio je odeljak pod naslovom *Uloga muzeja*, u kome je prikazana dobra praksa iz različitih zemalja koja pokazuje kako očuvati tehničku baštinu, kako predmet postaje tehnička baština i kako o njemu ispričati dobru priču.

Finci su predstavili primer muzejske delatnosti na Fakultetu tehničkih nauka, koji, u saradnji sa Tehničkim

Klima X, izložba o klimatskim promenama, Heureka

Život 20X0, Izložba putovanje u budućnost, Heureka

muzejem, želi da uspostavi stalno učešće u postavljanju izložbi i tako uključi istoriju i muzejske zbirke u obrazovanje. U Diskaveri muzeju u Njukaslu u toku je projekat: *Kako muzeji mogu podstaći mlade žene da se bave naukom, tehnologijom, inženjerstvom i matematikom* (STEM), u čijem okviru se priprema izložba o životnim pričama žena koje su značajno doprinele razvoju STEM-a. Prateće aktivnosti imaju za cilj da podstaknu devojke da otkriju i razviju sopstvene talente u ovim oblastima. Tehnički muzej Slovenije predstavio je saradnju sa univerzitetima i institutima, koji se trude da

Radnici stan, Radnički muzej stanovanja Amur

privuku u muzej i tinejdžersku populaciju. Održani su dobro organizovani i popularni *Dani nauke* (Elektrotehnički fakultet, fizika, mašinstvo, ...) na kojima se mladi inspirišu da se bave naukom i tehnologijom. U odeljku pod naslovom *Muzej renoviranja* predstavljeni su neki projekti koji se već sprovode, kao i neke planirane obnove muzejskih objekata i zbirki.

Sesija *Istorija nauke i tehnologije pedstavljena na lokalitetima i u muzejima* ponudila je neke zanimljive primere o tome kako na nov i inovativan način sačuvati i predstaviti napuštene industrijske oblasti. U četvrtom delu razgovaralo se na temu *Igre i interakitivna iskustva u muzejima*.Veliko interesovanje izazvale su teme *Umrežavanje u inovativnim projektima i Inovativne izložbene tehnologije i koncepti,* zbog toga što nam savremene tehnologije nude niz različitih mogućnosti i novih izazova. Nauka i tehnologija kao "univerzalna" nauka pruža odličnu osnovu za praćenje transnacionalnog prepletanja moderne evropske istorije. Nova digitalna tehnologija omogućava da

Sauna, Radnički muzej stanovanja Amur

kreirate nove prekogranične veze između akademskih istraživanja, muzejskih zbirki i univerzitetskih nastavnika.

Predstavljen je primer onlajn virtuelne izložbe *Izmišljanje Evrope,* koja spaja evropske kulturne institucije (muzeji, posebno nauke i tehnologije, arhivi, lokalni i nacionalni istorijski muzeji, biblioteke), a služi, između ostalog, kao pomoćno sredstvo za univerzitetske studije. U sesiji sa temom *Angažovanje publike sa novim tehnologijama* raspravljalo se o različitim

Carina Jatinen, predsednik ICOM-a Finske

načinima i mogućnostima saradnje posetilaca u radu na muzejskim izložbama, u delu *Saradnja sa različitim akterima* predstavljeni su projekti koje sprovode muzeji i druge institucije u vezi sa zaštitom životne sredine i očuvanjem prirode.

Vodiči, Radnici sela, Radnički muzej stanovanja Amur

Tokom trajanja konferencije organizovan je obilazak raznih muzeja (Lenjinov muzej, Muzej rada Verstas, Muzej medija Rupriki, Muzej Vapriki, Amur radnički stambeni muzej, Tampere umetnički muzej Muminveli) i intervjui sa kustosima samostalnih izložbi i projekata. Neprimetna strana svake konferencije je, naravno, druženje sa kolegama iz različitih sredina. U Finskoj, bilo je mnogo razmena mišljenja, ekspertiza i uspostavljeni su novi kontakti i aranžmani za buduću saradnju.

OBOGAĆIVANJE KULTURNOG NASLEĐA

Ana Živković

Godišnja konferencija ICOM-ovog međunarodnog komiteta za marketing i odnose s javnošću (MPR) održana je u Palermu, Italija, od 9. do 12. septembra 2012. godine, uz učešće 67 muzealaca iz 29 zemalja. Tema konferencije bila je *Kreativna komunikacija,* a predavači su bili vodeći muzejski stručnjaci iz Brazila, Turske, Norveške, Švedske, Sjedinjenih Američkih Država, Rusije, Tajvana, Finske, Makedonije i Nemačke.

Predavanja su bila fokusirana na tri osnovne podteme: Indikatori uspeha: mere za marketinške kampanje; Korišćenje interneta kao efektivnog marketinškog oruđa; Saradnja sa medijima u toku marketinške kampanje.

Konferenciju su otvorili Roberto La Gala, rektor Palermo univerziteta i Mario G. Đakomara, rukovodilac Umetničkog i filozofskog fakulteta na istom univerzitetu.

Uvodničari su bili Hana Paramor, preduzetnica i predsednica „Paramora", digitalne agencije iz Nešvila, Tenesi (USA), koja je govorila o: *Kreiranju marketinških kampanja koje obavljaju posao,* i Sara Selvud, samostalni analitičar u kulturi i počasni profesor na Gradskom univerzitetu i Institutu za Arheologiju, UCL u Londonu, sa predavanjem: *Kako kritičari mere uspeh muzejske izložbe*.

Od predavača koji su izložili svoje priloge na konferenciji treba izdvojiti Megan Kuran, potpredsednicu marketinškog odeljenja Šed akvarijuma Čikago, koja je govorila o *Definiciji marketinškog uspeha na osnovu posećenosti*; Janu Sas, docentkinju na Rajnvard akademiji u Amsterdamu *(Uspešni muzejski marketing: zašto se škole vraćaju)*; Ketrin Danilof iz Odeljenja za komunikaciju u Norks Teknisk muzeju u Oslu *(Kako udvostručiti broj posetilaca u šest godina)*; Tatjanu Pčeljanskaju, glavnu specijalistkinju za muzejski razvoj u Državnom muzeju istorije religije, Sant Petersburg *(Raznolikost i efektivnost komunikacije).*

Posle izlaganja za učesnike je priređen prijem kod predsednika Sicilijanskog regionalnog parlamenta gospodina Frančeska Kasija, i obilazak stalne postavku Palate Reale i Kapele Palatina.

Trećeg dana organizovane su dve radionice: *Korišćenje društvenih medija u kreativnoj*

komunikaciji (moderator: Hana Paramore) i *Gledanje van okvira: razumevanja kritičke perspektive* (moderator: Sara Selvud).

Na drugoj radionici, koja je održana u Galeriji Abatelis, učesnici su podeljeni u dve grupe: kritičari i posetioci, koje su, svaka na svoj način i iz različitih perspektiva, davale opšte utiske o izložbi *Slike kasnog manirizma i depoziti Palate Abatelis.*

Na drugoj sesiji održan je niz predavanja sa veoma zanimljivim temama iz oblasti interaktivne komunikacije, umrežavanja i veb marketinga, strategiji muzejskog marketinga putem društvenih medija i dr.

Poslednjeg dana konferencije za učesnike je organizovan izlet u Agrigento i poseta Regionalnom arheološkom muzeju „P. Griffo" i arheološkom parku.

Konferencija ICR - Međunarodnog komiteta za regionalne muzeje

KONFERENCIJE, SEMINARI, FORUMI

DOM I OGNJIŠTE: REGIONALNI MUZEJI I GASTRONOMSKO NASLEĐE

Marija Radin

Međunarodni komitet ICOM-a za Regionalne muzeje (ICOM ICR) ove godine je u Srbiji realizovao redovni godišnji sastanak i konferenciju sa temom *Dom i ognjište: regionalni muzeji i gastronomsko nasleđe.* Konferencija je organizovana od 22. do 29. septembra u Beogradu i Prijepolju u saradnji ICR-a sa Regionalnom alijansom ICOM-a za jugoistočnu Evropu (ICOM SEE), Centralnim institutom za konzervaciju u Beogradu i Muzejem u Prijepolju.

Svečano otvaranje konferencije u Etnografskom muzeju u Beogradu

Na konferenciji je diskutovano o metodama i tehnikama dokumentovanja, očuvanju i tumačenju materijalnih i nematerijalnih aspekata gastronomskog nasleđa. Konferencija je imala cilj da odgovori na sledeća pitanja: na koji način su urbanizacija, emigracija i druge promene u zajednici i porodičnom životu uticali na gastronomiju i materijalno nasleđe? na koji način muzeji dokumentuju i prikupljaju ove promene? kako se tradicija i priče u vezi sa hranom prezentuju posetiocima? koja su nepisana pravila, običaji i navike u gastronomiji; kako se ova pravila ogledaju u materijalnoj kulturi i obratno? Predstavljeni su dobri primeri iz prakse, uspešne izložbe, kooperativne aktivnosti, partnerstva u zajednici, događaji i edukativni programi regionalnih muzeja širom sveta. Činjenica da je ovo druga godina zaredom kako Međunarodni komitet za regionalne muzeje ICR organizuje konferenciju o gastronomskom nasleđu (prva

Učesnici konferencije

je održana prošle godine u Norveškoj) ukazuje na značaj koji se pridaje kako gastronomskom nasleđu tako i ulozi koju regionalni muzeji imaju u istraživanju, očuvanju i prezentaciji ove vrste nasleđa.

U radu konferencije učestvovalo je oko 40 muzejskih profesionalaca iz sveta - Austrija, Finska, Grčka, Izrael, Kina, Meksiko, Nemačka, Norveška, Novi Zeland, Tanzija, Tajvan, Portugalija, Slovačka, kao i zemlje iz regiona - Slovenija, Hrvatska i Srbija. Na svečanom otvaranju su govorili predsednik komiteta ICR-a dr Hartmut Praš (Hartmut Prasch), predsednik Regionalne alijanse ICOM-a za jugoistočnu Evropu ICOM SEE i direktor CIK-a prof. dr Mila Popović-Živančević, zatim članovi Izvršnog odbora Međunarodnog saveta muzeja ICOM-a g-đa Goranka Horjan i g-din Osama Abdel Megid (Ossama Abdel Meguid), kao i direktor Etnografskog muzeja u Beogradu g-đa Vilma Niškanović.

Program konferencije je bio veoma dinamičan: svečano otvaranje i prvi dan rada bili su u Etnografskom muzeju u Beogradu, zatim su učesnici otišli u Prijepolje, da bi se poslednjeg dana vratili u Beograd, na poslednju sesiju održanu u prostorijama Centralnog instituta za konzervaciju. Kako bi se učesnici iz celog sveta na najbolji način upoznali sa kulturnim, prirodnim i gastronomskim nasleđem zapadne Srbije organizovane su i ekskurzije na jezeru Uvac, posete etno naselju Kamena gora, etno selu Zlakusa i Muzeju na otvrenom "Staro selo" u Sirogojnu.

Internacionalni komitet ICOM-a za regionalne muzeje - ICOM ICR nastao je šezdesetih godina XX veka i njegova interesovanja se odnose na ulogu regionalnih muzeja u svojim zajednicama u pogledu kulture, istorije, životne sredine, društvenog razvoja i jezika. Regionalni muzeji su rasprostranjeni na svim kontinentima i među najmnogobrojnijim su muzejima u svetu. Svi regionalni muzeji se trude da objasne i promovišu istoriju svojih regiona, ističući bogatstvo kulturne raznolikosti i vrednosti ljudskog života. Iz tog razloga oni imaju veoma važnu ulogu u svetu.

Misija ICR-a je da pomaže razvoj regionalnih muzeja, kako bi bili na usluzi svojim zajednicama. To se ostvaruje putem podrške na polju komunikacije, saradnje i razmene informacija između muzeja, profesionalaca i udruženja. ICR komitet posebnu pažnju posvećuje izazovima, filozofskim stavovima, metodologiji rada i međunarodnoj saradnji regionalnih muzeja u vremenu društvenih i političkih promena, koje utiču na identitet miliona ljudi.

Seminar NK ICOM-a Srbije u Zrenjaninu

KONFERENCIJE, SEMINARI, FORUMI

UPRAVLJANJE MUZEJSKIM ZBIRKAMA: NABAVKA PREDMETA

Draginja Maskareli

U organizaciji NK ICOM-a Srbije i Narodnog muzeja Zrenjanin održan je 19. oktobra 2012. godine u Narodnom muzeju Zrenjanin stručni seminar sa temom „Upravljanje muzejskim zbirkama: Nabavka predmeta". Seminaru je prisustvovao do sada rekordan broj od 87 muzejskih profesionalaca iz cele Srbije – Aranđelovca (Narodni muzej), Beograda (Etnografski muzej, Kuća legata, Muzej grada Beograda, Muzej istorije Jugoslavije, Muzej primenjene umetnosti, Muzej savremene umetnosti, Narodni muzej, Prirodnjački muzej i Centralni institut za konzervaciju – CIK), Bora (Muzej rudarstva i metalurgije), Vršca (Gradski muzej), Gornjeg Milanovca (Muzej rudničko-takovskog kraja), Zrenjanina (Narodni muzej i Savremena galerija), Kikinde (Narodni muzej), Novog Sada (Galerija Matice srpske,

U organizaciji NK ICOM-a Srbije i Narodnog muzeja Zrenjanin održan je 19. oktobra 2012. godine u Narodnom muzeju Zrenjanin stručni seminar sa temom „Upravljanje muzejskim zbirkama: Nabavka predmeta".

Muzej Vojvodine, Muzej grada Novog Sada, Muzej savremene umetnosti Vojvodine i Spomen zbirka Pavla Beljanskog), Pirota (Muzej Ponišavlja), Požarevca (Narodni muzej), Prijepolja (Muzej u Prijepolju), Čačka (Narodni muzej) i Šapca (Narodni muzej).

Na seminaru je učestvovalo devet predavača sa različitim temama vezanim za oblast nabavke predmeta u savremenoj muzejskoj praksi:
- mr Svetozar Santovac, muzejski savetnik, Narodni muzej Zrenjanin, Zrenjanin – „Proširenje zbirke Prirodnjačkog odeljenja Narodnog muzeja Zrenjanin na primeru poklon zbirke Vladimira Omčikusa"
- mr Adam Crnobrnja, muzejski savetnik i šef Odeljenja za arheologiju, Muzej grada Beograda, Beograd – „Da li je moguće planiranje akvizicija za arheološka odeljenja u Srbiji?"
- Milorad Živković, sekretar, Narodni muzej, Beograd – „Nabavka muzejskih predmeta – zakonska regulativa u praksi"
- Veljko Džikić MA, konzervator, Centralni institut za konzervaciju – CIK, Beograd – „Gde počinje zaštita? Preventivna konzervacija i nabavka novih predmeta"
- mr Lidija Milašinović, direktorka, Narodni muzej, Kikinda – „Nabavka muzejskih predmeta u skladu sa potrebama osnovne postavke"
- Ksenija Samardžija, stručna saradnica – kustoskinja, Kuća legata, Beograd – „Nabavka predmeta – primeri iz prakse Kuće legata"
- mr Tijana Palkovljević, upravnica, Aleksandra Stefanov, kustoskinja, Jelena Ognjanović, kustoskinja – prirpavnica, Galerija Matice srpske, Novi Sad – „Akvizicije Galerije Matice srpske u periodu od 2001. do 2011. godine"
- Draginja Maskareli, kustoskinja, Muzej primenjene umetnosti, Beograd – „Akvizicije Muzeja primenjene umetnosti 2001–2010"
- mr Suzana Vuksanović, viša kustoskinja, Muzej savremene umetnosti Vojvodine, Novi Sad – „Primeri realizacije otkupa umetničkih dela i prijem poklona iz prakse

Muzeja savremene umetnosti Vojvodine"

Seminar su otvorili Slavoljub Pušica, predsednik Izvršnog odbora NK ICOM-a Srbije i Vidak Vuković, v.d. direktora Narodnog muzeja Zrenjanin. Moderatori su bili Slavoljub Pušica i kustoskinje Narodnog muzeja Zrenjanin Sanja Vrzić i Olivera Skoko.

Projekat je osmislila Komisija za organizovanje seminara NK ICOM-a Srbije u prethodnom sastavu: Tatjana Nedeljković, konzervatorka u Centralnom institutu za konzervaciju – CIK u Beogradu, predsednica Komisije, i Draginja Maskareli, članica Komisije, u saradnji sa Izvršnim odborom NK ICOM-a Srbije. Uz podršku Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije projekat je realizovala novoizabrana Komisija: Draginja Maskareli, predsednica Komisije, Olivera Skoko i Sanja Vrzić, članice Komisije, u saradnji sa Izvršnim odborom NK ICOM-a Srbije i Narodnim muzejom Zrenjanin.

Otvaranje seminara

KONFERENCIJE, SEMINARI, FORUMI

MOĆ, ALI I ODGOVORNOST POSETIOCA

Tunis: Trideset četvrta konferencija ICOFOM-a

Ana Panić

Kartagina

Od 1. do 3. novembra 2012. godine održana je redovna godišnja konferencija međunarodnog komiteta ICOMA-a za muzeologiju

Ovogodišnja tema redovnog godišnjeg okupljanja glavnog međunarodnog foruma za muzeološke debate bila je *Empowering the visitors: Process, progress, protest.* Na samom početku se povela rasprava o prevodu i značenju odabrane teme jer je u francuskom prevodu izabrana reč *responsabiliser* i nesvesno se postavilo, po meni ključno pitanje da li posetiocima muzeja dajemo moć ili odgovornost.

En Dejvis (Ann Davis), predsednica ICOFOM-a, otvorila je konferenciju rekavši da muzeji sve više uviđaju da

Učesnici konferencije

Ann Davis otvara konferenciju

njihovi posetioci imaju svoje potrebe i želje koje sve glasnije izražavaju, a koje često nisu ispunjene. Šta je to što posetioci žele a šta su muzeji spremni da pruže, kako muzeji ispunjavaju zahteve svojih posetilaca i kako ih posetioci na to mogu naterati? – bile su glavne teme predavanja, prezentacija i diskusija tokom trodnevne konferencije u Tunisu.

Muzeji su danas daleko od kabineta retkosti i prvih muzeja koje su mogli da posete samo oni koji su lično poznavali direktora. Napredak se desio još daleke 1793. godine, kada su vrata Luvra otvorena da bi građani bez ograničenja mogli da vide umetnička dela koja su tako postala i njihovo vlasništvo. Skoro dva veka su morala da prođu da bi tek sedamdesetih godina XX veka neki muzeji konačno svoj fokus pomerili sa „njegovog veličanstva predmeta" na posetioca. Iza materijalističkog pristupa nazirao se humanistički, počeli su da se otvaraju prvi muzeji lokalnih zajednica i ekomuzeji.

Opšte mišljenje na konferenciji je bilo da su muzeji odavno prepoznali (ili je trebalo da prepoznaju) važnost posetilaca i da, ako neki muzeji odbijaju da prihvate taj preokret smatrajući da tako gube kontrolu i daju svu „vlast" posetiocima, onda je tu reč o tradicionalnim i zastarelim muzejima koji ne prate korak sa vremenom – jer posetilac i muzejsko osoblje moraju biti sinhronizovani. Istaknuto je da takav otpor postoji kod tradicionalno obrazovanih kustosa koji muzej ne vide kao mesto gde se pričaju priče, već kao istorijski dokument koji najviše govori o kustosu koji je postavljao izložbu. Takve klasične muzeje Kerstin Smeds, profesorka muzeologije na Univerzitetu u gradu Umea, na severu Švedske, smatra kulturnim dobrima po sebi koja bi možda trebalo sačuvati kao eksponat, ističući da mali muzeji, muzeji lokalnih zajednica i privatni muzeji

Sidi Bou Said

Trijumf Neptuna, Muzej Bardo

Kartagina

Muzej Bardo

imaju više slobode u izlaganju i korišćenju predmeta, jer zbirke više nisu dovoljne, često su i nipodaštavane. Predmeti se izlažu sporadično, u staklenim vitrinama koje dodatno pojačavaju utisak udaljenosti predmeta od posetilaca koji postaju umorni od toga da samo gledaju. Postavlja se pitanje autentičnosti i za koga se ti predmeti čuvaju, da li će oni nešto značiti budućim generacijama i koje oni informacije pružaju ako se ne mogu dotaći kako bi se osetila njihova struktura i materijal. Paradoksalno je da u tom slučaju muzejski predmeti postaju opterećenje muzejima koji o njima moraju da brinu, dok ekomuzeji koji su integrisani u lokalnu sredinu, prošireni van objekta muzeja, na bolji način povezuju ljude, prostor, materijalno i nematerijalno nasleđe u muzeju i van njega, jer nemaju tu vrstu barijere i obaveze da o predmetima na taj način brinu. Izlaganje profesorke muzeologije iz Australije Dženifer Haris (Jennifer Harris) odlično se nadovezalo na temu, jer je njena teza da je u muzeju neophodno isprovocirati osećanja posetilaca koji traže da osete senzaciju, reakciju sopstvenog tela, da osete da nisu odvojeni od sveta, da su deo njega, da je istorijski događaj u muzeju još uvek aktuelan, da nije završen i muzealizovan jer još uvek na njega postoji odgovor tela. Ovakva usredsređenost posetilaca na sebe, svoje telo i svoja osećanja opet nas vraća na pitanje koje je ostalo bez odgovora – *gde je tu mesto predmetu?* Ako pričamo o novim, modernim muzejima, šta će biti sa starima, da li će i oni vremenom postati zastareli muzeji koji će morati pre ili kasnije da arhiviraju i inventarišu građu koju sada sakupljaju?

Predstavili su nam se i domaćini konferencije – NK ICOM-a Tunisa sa svojim muzejima. Nacionalni muzej Bardo sa 6000 m2 sačuvanih mozaika iz perioda od praistorije, preko rimskog perioda sve do islamskog, rekonstruisan je u protekle tri godine po međunarodnim standardima i proširen za 9000 m2. Tužno je što je oko njega opasana bodljikava žica, čuvaju ga vojska i policija, a direktorka Muzeja kaže da lokalno stanovništvo ne dolazi nikada jer rimske mozaike ne doživljava kao svoje kulturno nasleđe, a katedralu vidi kao simbol kolonizacije i kolonizatora. Paradoksalno je i to što u zemlji mozaika i arheoloških nalazišta sa sedam spomenika kulture na UNESCO-voj svetskoj listi kulturne bašine nema posla za arheologe koji rade kao turistički vodiči.

U tom svetlu malo drugačije izgleda i jedan od zaključaka konferencije – da posetilac koji je lično angažovan, aktivno učestvuje, doprinosi narativu izložbe sopstvenim pričama i svedočenjima ulazi u igru, razmišlja o novim materijalima za izlaganje i tako i sam postaje kreator. To je zadovoljni posetilac koji će se vratiti i ta bitka nikada ne prestaje. Negde, nažalost, još nije ni počela.

ESTER ČIPAŠU

Godišnja konferencija ICME-a, ICOM-ovog međunarodnog komiteta za etnografske muzeje - Vindhuk, Namibija:

KULTURA KAO ROBA? - KULTURNA SELA I ŽIVI MUZEJI

U nacionalnim i globalnim okvirima gde kulturna industrija igra sve važniju ulogu u socijalno-ekonomskom i političkom organizovanju savremenog društva, proučavanje kulture od vitalne je važnosti. Kultura se, u najširem pogledu, shvata kao roba, pa i više od toga. Bez obzira na to, uloga kulturne baštine i, posebno, muzeja u savremenom društvu predmet je mnogih rasprava, jer nesporna je činjenica da je kulturno nasleđe ono što drži društvenu zajednicu na okupu.

U tom kontekstu, pohvaljujem ICME za organizovanje međunarodnih konferencija koje omogućavaju ljudima iz celog sveta da konvergiraju periodično i raspravljaju o osnovnim aspektima kulturnog nasleđa. Debate i prezentacije tokom konferencije u Vindhuku stvarno su proširile poglede na ulogu kulture i muzeja u društvu. Među aktuelnim pitanjima u toku razgovora bila su: - Da li su muzeji zaista potrebni? Kultura jeste dinamična, ali da li su promenljive dimenzije inkorporirane u "žive muzeje" (living museums)? Koncept "živih muzeja" bio je, međutim, primljen sa pomešanim osećanjima. Iz afro-centrične

Učesnici konferencije u Vindhuku, Namibija

perspektive, ideja živih muzeja nije novi fenomen u Africi. "Dovoljno je da posetite tradicionalno selo i osvedočite se u postojanje pravih živih muzeja", kaže Luna Mpunvi iz Nacionalne umetničke galerije Namibije.

Neki učesnici su bili mišljenja da Africi "živi muzeji" nisu neophodni, jer se doživljavaju kao kolonijalna izmišljotina, a ipak, replika su tradicionalnog sela. Ovakvo mišljenje, međutim, izazvalo je mnogo rasprava među učesnicima konferencije. Ja lično smatram da su neki koncepti "živog muzeja" modifikovani i ponekad prenaglašeni u komercijalne svrhe.

„Živi muzej" Damara

Predmeti u Nacionalnom muzeju Namibije

Kako se rasprava o muzejima rasplamsavala, pojavljivali su se drugi momenti interesovanja, i to evropskih kolega. Oni su izneli mišljenje da su Africi muzeji potrebniji više nego bilo kom drugom kontinentu, jer ona doživljava ogromne društvene promene zbog rasta urbanizacije. Većina afričke populacije migrira u gradove, pa zato kulturno nasleđe ubrzano nestaje.

Osim toga, mnogi predmeti koji se čuvaju u muzejima više se ne mogu naći u tradicionalnom selu i otuda potreba da se u muzejima sačuvaju za potomstvo. Muzeji imaju veoma važnu ulogu u stvaranju identiteta. Prema Aneti Rein, "Ako proučimo predstave 'živih muzeja' u različitim zemljama, možemo vrlo lako identifikovati da one prate jasnu strukturu u načinu predstavljanja. Budući da su deo globalnog teatra, svi "živi muzeji" imaju zajedničku dramaturgiju, kako bi se prihvatili kao 'pravi' predstavnici kulture koju predstavljaju. Jedini problem koji može nastati je "situacija što vodi ka predstavljanju koje osnažuje isključivanje i stereotipe, što potom dovodi do objektivizacije onoga što je prikazano i alijenacije onoga što nije prikazano"(Jasmael Mataga i Farai M. Čabata). Ali, šta je zaista muzejsko postavljenje? Da li su predmeti u muzejima statični? Neophodno je da počnemo ponovno promišljanje okvira muzeja, jer širom sveta oni se više ne posmatraju kao riznice mrtvih artefakata koji se nasumično prikupljaju ili odbacuju.

Prema Martinu Tindiju, "Muzeji se sada koriste kao platforma za rešavanje pitanja mira i razrešenje sukoba. Izložbe umetničkih dela i artefakata koji simbolizuju mir i obezbeđivanje prostora za dijalog i diskusiju, kao i pokretanje više javnih programa, takođe, od vitalnog su značaja da muzeji i kultura postanu korisni za zajednicu i, samim tim, živi i relevantni za potrebe društva". Interpretacija zbirki i interaktivni displeji, stoga, nužnost su za savremeni muzej. Možda je dijalog koji obuhvata ne samo kreatore politike i muzejske stručnjake, već i zastupljenost pripadnika lokalne zajednice u muzejima – lek za sve.

Konferencija u Vindhuku nije bila fokusirana samo na prezentacije, niti su učesnici bili "zaglavljeni" na jednom mestu: "pomalo od svega", bila je ideja Džeremija Silvestera, predsedavajućeg ICOM-a Namibije i lokalnog organizatora konferencije. Od konferencijskog centra, bili su organizovani obilasci različitih mesta, kao što su Narodni muzej Namibije (u kome je smeštena ogromna i raznovrsna etnografska zbirka Namibije) Ovela centar umetnosti i zanata, Kompleks narodnih heroja (National Heroes Acre). Nezaboravan je bio obilazak gradske opštine, kao i poseta Ksama kulturnom restoranu, na večernji braai (roštilj).

Veoma dobro organizovana konferencija nije se ovde završila, već je, nakon oficijelnog dela, iz Vindhuka organizovana post-konferencijska turneja. Bilo je pravo zadovoljstvo prošetati kroz Omaruru, važan centar Herero naroda. Od Omarure otišli smo do Tvifelfontane (Svetska baština, sa jednom od najvećih koncentracija petroglifa), zatim smo posetili Damara "živi muzej" (Damara Living Museum).

Druženje učesnika konferencije u Ksama kulturnom restoranu

Večernja priredba školske omladine

Sledećeg jutra krenuli smo na jutarnju vožnju kroz nacionalni park Etoša, gde su zebre i antilope rasute po beskrajnom horizontu, dok su mnoga pojila privukla ugroženog crnog nosoroga, lavove, slonove, itd. Ja ne mogu zaboraviti prikazivanje opsežnih displeja u Cumeb muzeju (Tsumeb museum) i veoma zanimljivu kulturnu predstavu koju su školska deca izvela noću.

Autor je kustos etnolog u Nacionalnim muzejima i spomenicima Zimbabvea.

LEONTINA MAJER VAN MENŠ

COMCOL, NOVI KOMITET ICOM-a

Međunarodni komitet za kolekcioniranje (COMCOL) novi je komitet ICOM-a čija je misija da produbi diskusije i razmenu znanja iz prakse, teorije i etike kolekcioniranja i razvoja zbirki materijalne i nematerijalne baštine.

Ključni koncept je "razvoj zbirki". Zbirke su dinamički entiteti koji služe kao resurs u ispunjavanju misije muzeja kao institucije. Akvizicija i otuđenje su instrumenti za povećanje kvaliteta zbirki. Dve ideje su od suštinskog značaja za COMCOL-ovo razumevanje razvoja i kvaliteta: umrežavanje i učešće. Razvoj kvaliteta zbirki treba shvatiti u kontekstu geografski i/ili tematski definisane mreže institucija prikupljanja (i pojedinaca). *Razvoj zirke* zasniva se na pretpostavci da postoji veza između kvaliteta mreže i kvaliteta pojedinih članova te mreže. U tom smislu, *razvoju zbirke* doprinosi mobilnost zbirke, odnosno razmena predmeta zbirke između institucija. Druga ideja je učešće (participacija), tj. uključivanje izvorne i interpretativne zajednice u politiku prikupljanja i odlaganja.

Ne slučajno, ova dva pojma (umrežavanje i učešće) centralni su u programu COMCOL-a od 2010-2013. Komitet promoviše debate oko ovih tema, kao doprinos široj debati o razvoju zbirki. Komitet traži partnerstvo širom profesionalnog polja (muzeji i nasleđe) u prikupljanju novih ideja i iskustava, služeći tako kao Informativni centar na dobrobit međunarodne zajednice muzeja u celini. Posebno, na svojim konferencijama Komitet sarađuje sa programima obuke lokalnih muzeja u cilju uključivanja mladih (budućih) profesionalaca, i nastoji da izgradi mostove između akademskog sveta i muzejskih praktičara.

Kao deo šireg procesa muzealizacije, kolekcioniranje i razvoj zbirki uključuje praksu, teoriju i etiku označavanja i selekcije. Ovo uključuje i ponovno tumačenje istorijskih zbirki. COMCOL je zasnovan na pretpostavci da o tome može (i treba) da se raspravlja iz integralne i integrisane perspektive. Ne slučajno, COMCOL je duboko ukorenjen u diskusiji o dokumentovanju sadašnjosti. U njegovom programu nije negiranje važnosti specijalističkih pristupa. COMCOL, na primer, neće izbegavati rasprave o prikupljanju savremene umetnosti. Međutim, dokumentovanje složenosti savremenog društva i uloga kolekcioniranja kao instrument otvaraju neka od glavnih pitanja o kojima treba raspravljati. U prilog tome, koncept razvoja zbirke podrazumeva razmišljanje o odlaganju kao mogućem instrumentu za povećanje upotrebne vrednosti zbirki. Odlaganje ne znači uništenje predmeta. Prebacivanje predmeta iz jedne zbirke u drugu može da doprinese upotrebnoj vrednosti obe

zbirke. Zato je COMCOL zainteresovan za koncept mobilnosti zbirki.

Diskusijama o praksi, teoriji i etici razvoja zbirki COMCOL nastoji da da svoj doprinos opštoj raspravi o specifičnoj ulozi koju muzeji mogu da igraju u razvoju društva. Specifičnost muzejskog rada odnosi se na stvaranje i korišćenje zbirki. Važno je imati platformu za razmišljanje o tome kako su zbirke stvarane i kako mogu biti stvarane.

Svoju prvu godišnju konferenciju COMCOL je organizovao u Berlinu (31. oktobar - 3. novembar 2011), zajedno sa CAMOC-om i ICOM-om Evrope, uz podršku ICOM-a Nemačke, a domaćin je bio Muzej evropskih kultura - Nacionalnog muzeja u Berlinu (Museum Europäischer Kulturen - Staatliche Museen zu Berlin). Tema konferencije je bila "Participativne strategije"; posebna tema COMCOL-ove sednice (2-3 novembar) bila je "Participativne strategije u kolekcioniranju sadašnjosti". Najbolji prilozi će biti objavljeni u engleskom izdanju Berlinskih radova (Berliner Blätter) u proleće 2013.

Među učesnicima bio je veliki broj studenata i mladih profesionalaca. Mnogi od njih predstavili su radove tokom plenarnih sesija i radionica. Pozvani uvodničar u ime COMCOL na plenarnim sednicama bila je mlada muzejska profesionalka iz Muzeja šestog okruga Kejptauna. (District Six Museum). Njena prezentacija je bila uvod u diskusiju o ulozi razvoja zbirke u muzejskim zajednicama. Ova diskusija je nastavljena na radionici u Muzeju Okruga šest u 2012, i biće opet nastavljena u Muzeju mora (Rio de Žaneiro) u 2013.

Druga godišnja konferencija organizovana je u Kejptaunu (6-9 novembar 2012), zajedno sa ICMAH-om i ICOM-om Južne Afrike, a domaćini su bili Iziko muzeji. Tema konferencije je bila "Muzeji i ideja istorijskog progresa". Konferenciji je prethodila radionica COMCOL-a u Muzeju šestog okruga (6. novembar). Nekoliko izdavača pokazalo je interesovanje da objave najvažnije radove.

Posebna radna grupa priprema sastanke odbora u Rio de Žaneiru. Nekoliko ICOM-ovih komiteta izrazilo je interesovanje da drže zajedničke sednice sa COMCOL-om. Muzej mora u Riju će organizovati radionicu koja će biti nastavak diskusije o razvoju zbirki u kontekstu zajednice muzeja.

COMCOL je posebno zainteresovan da u svoj rad uključi mlade profesionalce i studente studijskih programa muzeja i kulturnog nasleđe sa svih kontinenata. Oni se podstiču da objavljuju u biltenu COMCOL-a i da predstavljaju svoje radove na konferencijama. Najvažnije je da se lokalni studijski programi muzeja i kulturnog nasleđa uključe u organizaciju godišnjih konferencija. Ta politika se već pokazala uspešnom. Da bi ojačao odnos sa grupom studenata i mladih profesionalaca, Komitet je odlučio da, po pozivu, kooptira jednog studenta za člana odbora.

Svi ste više nego pozvani da postanete aktivni u COMCOL-u!

TIJANA ČOLAK-ANTIĆ

REGIONALNA ŠKOLA NASLEĐA SRBIJE

Sa željom da se u Srbiji pojačaju kapaciteti za ostvarivanje jednog od najvažnijih ciljeva muzeja – tumačenje nasleđa, i unapredi ono što se tradicionalno, ali nedovoljno precizno naziva pedagoškom delatnošću, krajem septembra i početkom oktobra 2012. održan je seminar „Regionalna škola nasleđa Srbije". Seminar je organizovao Etnografski muzej u Beogradu u saradnji sa Muzejom rudničko-takovskog kraja, Narodnim muzejom u Smederevskoj Palanci i Narodnim muzejom Kikinda.

Šezdeset polaznika seminara iz 19 gradova Srbije okupila je zajednička želja da usavrše tehnike prenošenja znanja o kulturnim dobrima. Svi oni iz iskustva znaju da je u današnje vreme gotovo važnije narativno tumačenje predmeta od samog eksponata, kao i da posetioci ne žele više da budu na izložbi samo posmatrači, nego da im se pruži prilika da i oni učestvuju u raznovrsnim programima.

Predavači iz Francuske, tumači nasleđa iz Oblasne škole umetnosti i nasleđa u Vandeji, predstavili su upravo takve radionice koje se odvijaju na kulturno-istorijskim i prirodnim lokacijama sličnim našima i sa sličnim kulturnim dobrima. Pod njihovim rukovodstvom urađeni su nacrti za pet radionica – pedagoških delatnosti koje mogu da olakšaju tumačenje nasleđa. Učesnici su napravili detaljnu razradu programa koje će tokom narednog perioda realizovati u svojim muzejima na teme koje su sami predložili („Hrast kao simbol večnosti", „Takovski grm i osvajanje slobode", „Svako drvo ima identitet", „Portret i osećanja", „Kikindski mamut"), pridržavajući se metoda Oblasne škole umetnosti i nasleđa.

Seminar „Regionalna škola nasleđa Srbije" nastavak je započetog projekta „Škola nasleđa", s ciljem da se uspostave standardi u tumačenju. Održan je zahvaljujući sredstvima Ministarstva kulture, informisanja i informacionog društva Republike Srbije i ambasade Republike Francuske u Srbiji.

Narodni muzej u Smederevskoj Palanci

Muzej rudničko takovskog kraja

Narodni muzej Kikinda

CENTAR ZA NEMATERIJALNO KULTURNO NASLEĐE SRBIJE

Jelena Savić

U Etnografskom muzeju u Beogradu 20. juna 2012. godine otvoren je *Centar za nematerijalno kulturno nasleđe Srbije*. Polazna osnova za aktivnosti Centra je UNESCO-va *Konvencija o očuvanju nematerijalnog kulturnog nasleđa*, usvojena 2003. godine.

Republika Srbija je Konvenciju ratifikovala u maju 2010. godine i time preuzela obavezu da, u cilju očuvanja, razvoja i vrednovanja nematerijalnog kulturnog nasleđa, formira jedno ili više tela kompetentnih za očuvanje *nematerijalnog kulturnog nasleđa* na njenoj teritoriji, ali i osnuje organizacije sa dokumentacijom o nematerijalnom kulturnom nasleđu.

Osnovni zadatak Centra je istraživanje, popisivanje, obrada, čuvanje i prezentacija nematerijalnog kulturnog nasleđa na teritoriji Republike Srbije, ali, ujedno, i pružanje pomoći lokalnim zajednicama u prepoznavanju, vrednovanju, praktikovanju i prenošenju sopstvenog kulturnog nasleđa narednim generacijama. Jedna od aktivnosti Centra je vođenje i čuvanje Nacionalnog registra nematerijalnog kulturnog nasledja u koji je do sada upisano 27 elemenata.

NAGRADA NACIONALNOG KOMITETA ICOM-a SRBIJE

Olja Vasić - Prirodnjački muzej, Beograd, predsednik Komisije za dodeljivanje Nagrade NK ICOM-a Srbije

Nagrada, ustanovljena 2004. godine, dodeljuje se muzejima i muzejskim radnicima ne samo kao priznanje za već ostvarene izuzetne rezultate već i kao podsticaj za dostizanje najviših standarda u muzejskoj delatnosti i kreiranju nacionalnog kulturnog identiteta. Za rezultate postignute tokom jedne godine Nagrada se dodeljuje u četiri ravnopravne kategorije (Muzej godine, Projekat godine, Publikacija godine, Kustos godine), a za nju mogu da konkurišu svi iz muzejske delatnosti, bez obzira na to da li su članovi ICOM-a ili nisu. Nagrada za ukupni doprinos (Nagrada za životno delo), ustanovljena 2011, dodeljuje se samo individualnim članovima ICOM-a.

Za najbolje rezultate u 2011. godini NK ICOM-a Srbije nagradio je: **Narodni muzej u Zaječaru** (Muzej godine), izložbe: **Kolekcija Pavla Beljanskog ponovo u Beogradu** i **Gradski nomad – beogradski zapisi fotoreportera Aleksandra Ace Simića** (Projekti godine) i **Primenjena umetnost i Beograd 1918–1941** (publikacija godine).

NARODNI MUZEJ ZAJEČAR zaslužio je ovo visoko priznanje time što je u periodu 2010–2011. realizovao novu stalnu postavku kojom je uspešno zamenjena dotadašnja statična, tokom 35 godina nepromenjena i sa aspekta savremenog shvatanja muzeja već uveliko prevaziđena izložba. Prema oceni Tanje Cvjetičanin (Narodni muzej, Beograd), postavka se zasniva na novim rezultatima i tumačenjima muzejske građe, a pri tome i jasno odslikava osobenosti Zaječara i okoline. Predmeti iz raznorodnih zbirki, izloženi u tematskim celinama, pokazuju ne samo bogatstvo i raznorodnost samih zbirki, već i njihovu vrednost kao dragocenih svedoka minulih vremena, naročito u delu koji govori o novovekovnoj istoriji Zaječara. Izložba je dinamična, ostvaren je visoki stepen komunikativnosti sa publikom, a otvorena je i mogućnost za realizaciju edukativnog potencijala Muzeja i značajnog doprinosa daljem razvoju kulturnog turizma. Time je i opšta slika o Narodnom muzeju Zaječar značajno promenjena.

Ovom postavkom Muzej u Zaječaru umnogome doprinosi unapređenju zaštite kulturne baštine, pomaže razumevanju njenog značaja i daljem razvijanju svesti o neophodnosti da se ona sačuva kao posebna, nenadoknadiva i neobnovljiva vrednost svake zajednice.

Izložba **Kolekcija Pavla Beljanskog ponovo u Beogradu**, autora Jasne Jovanov i Milice Orlović-Čobanov, predstavlja obimni, kompleksni i zahtevni projekat sa kojim je Spomen-zbirka Pavla Beljanskog (Novi Sad), gostujući u Domu vojske Srbije u Beogradu, obeležila 50 godina od svog otvaranja za javnost. Pored izložbe, projekat čine: katalog realizovan u nekoliko oblika (standardni i na CD-u, za slepe i slabovide, štampan Brajevim pismom, i

audio-snimak na CD-u), bojanka namenjena deci, raznovrsni i dobro osmišljeni suveniri, kao i kreativna dečija radionica, specijalno vođenje kroz izložbu povodom Međunarodnog dana slepih i slabovidih, projekcija dokumentarnih filmova, tematska predavanja, promocija dva časopisa i svečana dodela Nagrade Spomen-zbirke Pavla Beljanskog. Prema oceni Ane Veljković (Kuća legata, Beograd), na izložbi je uz primenu savremenih muzeoloških principa predstavljen ne samo deo umetničkog fonda već i ideja kojom se P. Beljanski rukovodio u sakupljanju kolekcije, kao i sama suština rada institucije. Znalačko korišćenje tradicionalnih i najsavremenijih muzeoloških sredstava omogućilo je komunikaciju sa publikom na zavidnom nivou, posebno sa određenim ciljnim grupama.

Realizacija ovog kompleksnog projekta pokazuje da visokostručni, predani i dobro organizovani rad na najbolji način doprinosi predstavljanju nacionalne kulturne baštine i razvoju savremene muzeološke prakse.

Na izložbi **Gradski nomad – beogradski zapisi fotoreportera Aleksandra Ace Simića**, autora Darka Ćirića (Muzej grada Beogrda), iz bogate zaostavštine ovog *„jedinog pravog fotoreportera na srpskoj sceni*", po tematskom principu prikazane su 402 fotografije (Reportaža 1921–1941, Rat 1941–1945, Grad 1921–1945, Grad koji se menja 1963–1966, Ljudi). Za svaku od fotografija pronađene su, ili proverene informacije o snimljenim ličnostima, vremenu, okolnostima i mestima snimanja. Na osnovu dugotrajnog i pažljivog istraživanja, ali i veoma dobrog poznavanja društvenih i političkih okolnosti, vojske, kulture, sporta, urbanizma i događaja u vreme kada su fotografije nastajale, dato je takođe i tumačenje istorijsko-političkih i društvenih prilika koje do sada ni u istoriografiji nisu proučavane. Autor je time pokazao da fotografiju ne shvata samo kao muzejski predmet već i kao dragoceni izvor podataka za istoriju Beograda i novinarstva, svedočanstvo o ljudima, događajima i mestima, kao umetničko delo i vrednu kulturnu baštinu. Dr Mira Radojević (Filozofski fakultet, Beograd) ističe da je katalog izložbe argumentovana i nadahnuta studija o A. Simiću, o stilu i značaju njegovog dela, okolnostima u kojima je radio, istoriji fotografije, istoriji novinarstva i fotoreportaže, u kojoj je D. Ćirić izvršio impresivnu stručnu, ali i suptilnu analizu dela ovog znamenitog fotografa.

Savremeni dizajn postavke i muzeološki pristup u izlaganju fotografija omogućili su uspešno prikazivanje ovog značajnog dela kulturne baštine.

Publikacija **Primenjena umetnost i Beograd 1918–1941**, autorke Bojane Popović (Muzej primenjene umetnosti, Beograd) mada u funkciji kataloga istoimene izložbe, predstavlja samostalnu monografiju daleko šireg naučnog značaja i neograničenog trajanja. Prema rečima recenzenta dr Milanke Todić (Fakultet primenjenih umetnosti, Beograd), ova originalna naučna i izuzetno dobro dokumentovana studija temelji se na izvanredno obimnim višegodišnjim istraživanjima srpske primenjene umetnosti međuratnog razdoblja. Obuhvata sve medijski relevantne discipline primenjene umetnosti, od dekorativnog slikarstva i skulpture do grafičkog dizajna, enterijera i nameštaja, ne propuštajući da analizira i autorske doprinose u različitim materijalima. Tako se, na primer, znalački raspravlja o pozicioniranju srpske i jugoslovenske primenjene umetnosti u evropskom kontekstu, i naglašava iskorak ka međunarodnoj sceni koji je doveo do promena u domaćim kulturnim navikama. Izuzetno su dragocene potpuno nove informacije o školama i pedagoškim procedurama specifičnog umetničkog obrazovanja toga doba. U pogledu interpretacije heterogenih umetničkih i autorskih opusa publikacija je izuzetno delo, a od svega što je kod nas do sada pisano o primenjenoj umetnosti između dva svetska rata naročito je razlikuje sagledavanje mikroistorijskih i individualnih doprinosa u kontekstu šireg nacionalnog i evropskog kulturnog diskursa.

ICOM SRBIJA 2/2012, Izlazi jednom godišnje, Godina II

Izdavač: Nacionalni komitet ICOM-a Srbije
Trg Republike 1a, Beograd
icom.serbia@gmail.com; Tel.: ++381643978675
Za izdavača: Slavojub Pušica, predsednik NK ICOM-a Srbije

Uređuje Odbor za informisanje NK ICOM-a Srbije
Odgovorni urednik: Živojin Tasić
Urednik tematskog dela: Ana Panić
Tehnički urednik: Jelena Tucaković
Lektor: Živojin Tasić
Dizajn i priprema za štampu: Jelena Tucaković
Prevodi sa engleskog: Živojin Tasić, Nebojša Dimitrijević
Korektor: Adrijana Blagojević
Štampa: MediaArt, Leskovac
Tirtaž: 500

Štampanje omogućilo Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva Republike Srbije

Štampanje završeno decembra 2012.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

069

ICOM Srbija : časopis Nacionalnog komiteta međunarodnog saveta muzeja - Srbija / odgovorni urednik Živojin Tasić. - 2012, br. 2 (decembar)- . - Beograd (Trg Republike 1a) : Nacionalni komitet ICOM-a Srbije, 2012- (Leskovac : MediaArt). - 29 cm

Godišnje
ISSN 2217-7531 = ICOM Srbija
COBISS.SR-ID 187840012

UPRAVNA TELA NACIONALNOG KOMITETA ICOM-a SRBIJE

IZVRŠNI ODBOR

Slavoljub Pušica, predsednik
Bojan Popović, potpredsednik
Marijana Petrović, blagajnik
Jan Kišgeci, član
Marija Bujić, član
Slavica Nikolić, član
Jelena Savić, sekretar

NADZORNI ODBOR

Zoran Kilibarda, predsednik
Nenad Šošić, član
Nataša Mladenović, član

RADNA TELA NK ICOM SRBIJE

KOMISIJA ZA PREDSTAVKE I ŽALBE

Dragoljub Kuprešanin, predsednik
Slavko Spasić, član
Slađana Tomić, član

KOMISIJA ZA DODELJIVANJE NAGRADA

Olja Vasić, predsenica
Milica Cukić, član
Branislava Jordanović, član

KOMISIJA ZA ORGANIZOVANJE SEMINARA I SAVETOVANJE

Draginja Maskareli, predsednik
Olivera Skoko, član
Sanja Vrzić, član

ODBOR ZA INFORMISANJE

Živojin Tasić, predsednik
Ana Panić, član
Jelena Tucaković, član

ETIČKI ODBOR

Dejan Sandić, predsednik
Zorica Civrić, član
Teodora Branković, član

RADNA GRUPA ZA MUZEOLOGIJU I MUZEOGRAFIJU

Tijana Palkovljević, predsednica
Ljiljana Gavrilović, član
Aleksandra Maran, član

Zahvaljujemo se prethodnim članovima Izvršnog odbora i radnih tela NK ICOM Srbije na svesrdnom i požrtvovanom radu a novoizabranim članovima želimo puno uspeha.

icom.serbia@gmail.com

ISSN 2217-7531
9 772217 753000